

nové mesto

*Synoda
o synodalite
spája Cirkev*

Tvorte s nami dialóg a získajte darček

Vaša podpora nám pomáha šíriť myšlienky spirituality jednoty, vzájomnej úcty a hlbokého porozumenia. Projekt nm.sk je našou spoločnou misiou. Je víziou Chiary, ktorá túžila priniesť evanjelióvu zvesť medzi všetkých ľudí. Bez vašej pomoci sa nám v súčasnej neľahkej situácii len ťažko podarí obstať v mediálnom prostredí. O to viac si vážime vašu duchovnú i materiálnu priazeň.

malý balík

5 €

mesačne*

časopis na celý rok

+

30 % zľava na knihu
podľa vášho výberu

*5 € mesačne alebo
60 € jednorazovo

stredný balík

10 €

mesačne*

časopis na celý rok

+

knihná novinka 2022
zadarmo

*10 € mesačne alebo
120 € jednorazovo

veľký balík

20 €

a viac mesačne*

časopis na celý rok

+

knihná novinka 2022
zadarmo

+

originálny darček

*20 € mesačne alebo
240 € jednorazovo

Vyberte si z našich balíčkov na **podpora.nm.sk**.

Alebo chcete niekomu darovať časopis?

Tlač a distribúcia časopisu je aktuálne udržateľná pri minimálnej podpore 25 € ročne. Pre viac informácií nás kontaktujte na casopis@nm.sk. Príspevok následne uhradíte poukázaním platby na č. ú. **SK 35 1100 0000 0029 4906 1968**.

Ján Heriban

Viac počúvať ľudí „zvonka“

Na začiatku kalendárneho roka si ľudia zvyknú dávať rôzne predsavzatia, ktoré následne viac alebo menej plnia. Alebo ich neplnia vôbec, ak si ich nastavia nesprávne, prípadne na ne zo dňa na deň zabudnú. Ak si predsavzatia dávate aj vy, a nerobíte to len zo zvyku alebo preto, lebo sa to patrí, prajem vám, aby vám prišli čo najviac prospechu a osobného napredovania.

Ešte presne nevieme, čo nás v tomto roku postretne, z čoho sa budeme tešiť a s čím budeme zápasit' (okrem korony). Či sa budeme borit' „len“ s naším predsavzatím, alebo to bude niečo vážnejšie. Isté však je, že sa pri tom všetkom nevyhneme kontaktom s inými ľuďmi, či už na diaľku alebo osobne. Verme, že príležitostí stretnúť sa bude čo najviac, lebo už asi všetci cítime, že tej izolácie máme dosť.

Jednou z príležitostí na stretnutie bude synodálny proces v našich diecézach. Pre tých, ktorí sa rozhodnú zapojiť vo svojej farnosti alebo v spoločenstve, budú jednými z najdôležitejších stretnutí roka 2022 malé, nenápadné skupinky. Ich členovia budú uvažovať, ako vnímajú Katolícku cirkev dneška, pričom bude veľmi dôležité načúvanie – nielen to vzájomné, ale predovšetkým načúvanie Duchu Svätému.

Medzi ponúkanými témami na tieto stretnutia je aj dialóg s inými kresťanskými denomináciami. Inak povedané, my katolíci máme pomenovať, aký máme vzťah k ostatným kresťanským cirkvám, ako sa k nim správame a čo by sme na tomto poli mali zlepšiť. Pokus

o takýto dialóg nájdete aj na nasledujúcich stranách. Generálneho biskupa Evanjelickej cirkvi a. v. Ivana El'ka som oslovil nielen v súvislosti so synodou o synodalite, ale aj pre blížiaci sa *Týždeň modlitieb za jednotu kresťanov*.

V rozhovore ma prekvapilo, keď biskup El'ko otvorene priznal, že synode o synodalite v kontexte Katolíckej cirkvi nerozumie. Zaskočil ma, no uvedomil som si vďaka tomu zásadnú vec: aké nutné je už len rozprávať sa o tom, čím v našich cirkvách žijeme, a navzájom sa počúvať. Inak sa naše vzťahy nikam neposunú. Ak sa ideme počas synody rozprávať aj o vzťahoch s inými kresťanskými cirkvami, mali by sme vedieť, že iným kresťanom nemusí byť úplne jasné, aký má naša synoda vôbec zmysel. Ak sa im to chceme pokúsiť v dialógu vysvetliť, musíme tento zmysel v prvom rade poznať my katolíci.

Ešte ste to nevzdali so spomínaným novoročným predsavzatím? Toto môže byť jeden z námetov: pozerať sa „von“, ponad svoju „bublinu“, nebáť sa osloviť človeka „z iného tábora“ a snažiť sa ho počúvať. Či je evanjelik, moslim, agnostik, ateista alebo ktokoľvek... Samozrejme, aj on musí mať záujem, čo sa nemusí vždy stať. No ak sa to stane, zistíme, čo všetko sa odohráva v myšliach iných, čo všetko o nich nevieme a čo všetko nevedia oni o nás. A na tom sa dá krok za krokom stavať ďalej. Nielen v novom roku, ale po celý život.

nové mesto

www.nm.sk

Vydavateľ Vydavateľstvo Nové mesto, s.r.o., Cablkova 10, 821 04 Bratislava, IČO 31 377 424

Šéfredaktor Ján Heriban **Vedúca vydania časopisu** Mária Valigová
Redakčná rada Martina Baumann, Michal Lukáč, Veronika Rendeková, Cyril Dunaj **Technickí redaktori** Ľubica Hrmová, Tomáš Angelovič
Jazyková redaktorka Mária Majerníková, Helena Sutorisová

Preklady a redakčná spolupráca Štefan Kmeť, Jozefína Brezovská, Katarína Jančíšinová

Grafická úprava a sadzba Zuzana a Jozef Turlíkovci

Foto na obálke Flickr.com/Synod. Va (Sekretariát synody)

január – február 2022. Dvojmesačník, 31. ročník

Objednávky na časopis posielajte na adresu

Nové mesto Redakcia, Tajovského 737/1, 040 01 Košice

E-mail casopis@nm.sk **Telefón** +421 911 445 626

Číslo účtu SK 35 1100 0000 0029 4906 1968

Od 1/2019 je možné podporu realizovať cez darovaciu bránu www.nm.sk/podpora.

Reg. číslo EV 4634/12, ISSN 1339-0708. S cirkevným schválením Arcibiskupského úradu v Trnave dňa 4. apríla 2001, č. 1143/2001

Dátum vydania 17. december 2021

Tlač VMV Prešov

Januárový ekumenický týždeň budú animovať kresťania z Blízkeho východu

Foto: Wikipédia

Giotto di Bondone, Klaňanie Troch kráľov

„Videli sme vystupovať jeho hviezdu a prišli sme sa mu pokloniť“ – tieto slová z *Evanjelia podľa Matúša* (porov. Mt 2, 2) budú mottom *Týždňa modlitieb za jednotu kresťanov 2022*. Pravidelné ekumenické podujatie sa uskutoční od 18. do 25. januára. Tentoraz materiály pre ekumenický týždeň pripravila Rada cirkví Blízkeho východu (MECC) s ústredím v Libanone.

„Tak ako nikdy predtým pociťujeme v týchto ťažkých časoch potrebu svetla, ktoré premáha temnoty. A to svetlo, ako hlásajú kresťania, sa zjavilo v Ježišovi Kristovi.“ Takto čítame v textoch *Týždňa modlitieb za jednotu kresťanov*, ktoré

spoločnými silami pripravili kresťania z Blízkeho východu.

Okrem kontextu súčasnej medzinárodnej zdravotnej krízy za povšimnutie stojí aj skutočnosť, že materiály boli skoncipované práve v Libanone, ktorý na úrovni ľudskej a materiálnej trpí následkami hroznej explózie, ktorá 4. augusta 2020 zničila Bejrút. V oblasti sveta, kde sú ľudské práva systematicky pošliapávané nespravodlivými politickými a ekonomickými záujmami, ekumenická skupina pracovala s veľkým vypätím síl, aby sa nakoniec dostavili plody jej práce.

Materiály sú k dispozícii na portáloch Pápežskej rady na pod-

V Libanone, kde sú ľudské práva systematicky pošliapávané nespravodlivými politickými a ekonomickými záujmami, ekumenická skupina pracovala s veľkým vypätím síl, aby sa nakoniec dostavili plody jej práce.

poru jednoty kresťanov a Ekumenickej rady cirkví. Téma ekumenického týždňa 2022 „Videli sme vystupovať jeho hviezdu a prišli sme sa mu pokloniť“ chce byť pozvaním pre kresťanov, aby sa stali symbolom ako hviezda, ktorá vedie všetky národy ku Kristovi, prostredníctvom ktorého Boh privedie všetky národy k jednote.

Týždeň modlitieb za jednotu kresťanov je celosvetové podujatie. Januárový termín platí pre severnú pologuľu, zatiaľ čo na južnej pologuľi sa modlitbový týždeň koná v období Turíc.

Zdroj: Rádio Vatikán/tkkbs.sk

Záver diecéznej fázy beatifikačného procesu C. Grisoliu a A. Michelottiho

Foto: albertoecarlo.it

Carlo Grisolia

Po šesnástich rokoch, 8. októbra 2021, ukončili v Kostole Nepoškvrneného počatia Panny Márie v Janove diecéznu fázu procesu blahorečenia Božích služobníkov Alberta Michelottiho a Carla Grisoliu, dvoch janovských chlapcov a priateľov.

Udalosť uzavrela diecézny hĺbkový výskum okolo týchto dvoch priateľov, ktorí sa stávajú cestou a vzorom svätosti. Dokumenty prvej fázy preberie Kongregácia pre kauzy svätých v Ríme.

V rímskej fáze kongregácia poskytnuté informácie starostlivo preskúma a vyhodnotí. Ak vydá dekrét o platnosti diecéznej fázy, títo Boží služobníci sa budú nazývať „ctihodnými“. Na to, aby boli považovaní najskôr za „blahoslavených“ a potom za „svätých“, budú potrebné dva zázraky, ktoré sa majú udiať na ich príhovor. Keďže modlitba je pre oboch spoločná, budú „svätí spolu“. O tom, či sa pristúpi k blahorečeniu, vždy rozhoduje pápež. Ak má byť Boží služobník vyhlásený za blahoslaveného alebo svätého, skúma sa, či bol schopný svojím životom odo-

Alberto Michelotti

vzdať Božiemu ľudu dôležité poslanstvo.

Carlo a Alberto, mladí členovia Hnutia fokoláre, predčasne zomreli v roku 1980. Alberto prešiel do iného života 18. augusta, keď spadol počas výstupu v prímorských Alpách. Takmer v rovnakom čase Carlovi diagnostikovali rakovinu, ktorá ho štyridsať dní po odchode jeho priateľa priviedla k stretnutiu s Ježišom. Alberto a Carlo prežili medzi sebou a so svojimi rovesníkmi intenzívne priateľstvo podporované evanjeliovým ideálom zjednoteného sveta a univerzálneho bratstva podľa spirituality Chiary Lubichovej, zakladateľky Hnutia fokoláre. V nasledujúcich rokoch vzrástla spomienka a obdiv k týmto dvom mladým ľuďom. Krátko nato sa k nim pridala skutočná povesť svätosti.

Týchto dvoch priateľov označil kardinál Tarcisio Bertone za vzor pre dnešných kresťanov. Kauzu blahorečenia a kanonizácie otvoril v čase, keď bol arcibiskupom v Janove.

Zdroj: albertoecarlo.it

Alberto sa narodil a žil so svojou rodinou na okraji Janova a so svojimi rodičmi navštevoval Farnosť San Sebastiano. Aktívne sa zapájal do života farnosti a po počiatočnom zapojení do Katolíckej akcie spoznal vďaka kňazovi M. Terrilemu spiritualitu Chiary Lubichovej, ktorá ho oslovila. Počas mariapoli v roku 1977 objavil Alberto niečo, čo naviždy zmenilo jeho život: „Boh je láska.“ V tom istom roku sa pripojil ku Gen (Generazione nuova), mládežníckej vetve Hnutia fokoláre. Práve tu sa stretol s Carlom, s ktorým zažil hlbokú jednotu schopnú prekonať povahové rozdiely, ktoré ich odlišovali.

Carlo bol introvertnejší a poetickjší chlapec. Študoval poľnohospodárstvo, rád čítal, hral na gitare a písal piesne. Bol to rojko, chlapík s krídlami na nohách, ktorý nemal nič spoločné s Albertovou veľkou vášňou pre hory a matematickou racionalitou, typickou pre študenta inžinierstva.

V ich životoch však existovalo niečo veľké, čo ich spájalo: túžba s radosťou a nadšením prinášať druhým evanjeliový ideál zjednoteného sveta a predovšetkým túžba vždy uskutočňovať Ježišov odkaz „kde sú dvaja alebo traja zhromaždení v mojom mene, tam som ja medzi nimi“ (Mt 18, 15-20). Od fokolarínov, ktorých vďaka svojim rodičom poznal už od detstva, sa Carlo učil stratégii „stať sa svätými spolu“. Je to pozvanie, ku ktorému Chiara vyzvala členov hnutia v jednom zo svojich posolstiev, ktoré on vnímal veľmi silno. Priateľstvo medzi týmito mladými ľuďmi trvalo tri roky. Medzi týmito dvomi dušami možno skutočne pozorovať zrelosť tých, ktorí mali veľa spoločného; tých, ktorí zažili naozajstnú skúsenosť života, ktorá vo všeobecnosti patrí múdrym. Na svojej ceste hľadania autentickkej Lásky objavili čistotu ako nástroj na spoločné dosiahnutie skutočnej slobody a delili sa o tento ideál s ostatnými priateľmi.

Ján Heriban

**Nie je dobré len kritizovať,
treba priložiť ruku k dielu.
Synoda o synodalite dáva
priestor i laikom**

V miestnych cirkvách po celom svete vrátane Slovenska beží od nedele 17. októbra prvá, diecézna fáza synodálneho procesu. Týždeň predtým otvoril vo Vatikáne synodu o synodalite pápež František. Osobne pri tom bola aj členka českého národného synodálneho tímu, zasvätená laička z Hnutia fokoláre Hana Pohořalá. Na otvorení synody reprezentovala Českú biskupskú konferenciu i Radu európskych biskupských konferencií. Bola jednou zo siedmich laikov a laičiek z Európy, ktorí mohli túto udalosť sledovať naživo a zblízka. Rozprávali sme sa, ako to vyzeralo vo Vatikáne pri otvorení synody, ako bude synoda prebiehať, i o tom, ako sa môžu do procesu zapojiť veriaci.

Keď sa v Cirkvi hovorí o synode, o čom je reč?

Synoda je v tradícii Katolíckej cirkvi zhromaždenie určitej skupiny biskupov, ktorí zastupujú všetkých biskupov a tým aj všetkých veriacich v lokálnych cirkvách. Synodu zvoláva Svätý Otec a biskupi sa s ním prostredníctvom diskutujú a výmeny skúseností podieľajú na vedení Cirkvi. Synoda máva osobitnú tému – môžete si spomenúť na synodu o rodine s výsledným dokumentom *Amoris laetitia* alebo na synodu o mladých s výsledným dokumentom *Christus vivit*. Synody doteraz trvali asi mesiac a predchádzali im prípravné fázy.

Pôvod výrazu *synoda* je v gréckych slovách *syn* (spoločne) a *hodos* (cesta). Môžeme to voľne preložiť ako *spoločné putovanie*. Je to spoločný kus cesty, ktorý prejdú biskupi spolu s pápežom Františkom.

Prečo sa pápež radí ešte s ďalšími biskupmi okrem tých, ktorých má blízko pri sebe v Rímskej kúrii?

Pápež si veľmi ctí princíp univerzálnej Cirkvi i v tom zmysle, že je tvorená lokálnymi cirkvami, ktoré sú v dennodennom kontakte s veriacimi a ich problémami. Tieto problémy sú v každej krajine iné. Druhý aspekt je ten, že pápež chce čo najviac spolupracovať s Duchom Svätým a je si vedomý, že Duch hovorí cez ostatných ľudí, nielen cez úzku skupinu v Rímskej kúrii. Tá má obmedzenejší kontakt s každodenným reálnym životom v porovnaní s biskupmi „v teréne“.

V rámci pontifikátu pápeža Františka ide už o štvrtú synodu, tento nástroj spravovania Cirkvi kladie očividne do popredia. Prečo to podľa vás robí?

Už v roku 2015 hovoril pápež František o synodálnej Cirkvi. Povedal, že synodálna Cirkev je Cirkev, ktorú chce od nás Boh dnes. Svätý Otec si veľmi uvedomuje, že Cirkev je tvorená naozaj všetkými. Dáva veľký dôraz na opak individualizmu, čiže spoločenstvo. V spomínanom roku 2015 pápež pri príležitosti 50. výročia vzniku biskupskej synody povedal, že si stále viac uvedomuje potrebu poradného princípu, že Duch Svätý silno pôsobí v dynamike vzájomnosti.

Aktuálne hovoríme o synode o synodalite. Môžeme to chápať tak, že Cirkev sa ide spoločne dohodnúť, ako bude ďalej fungovať?

Dalo by sa to tak povedať. Táto synoda sa od ostatných odlišuje tým, že bude dlhšia. Trvá od roku 2021 do roku 2023. Deviateho októbra sa vo Vatikáne nezačala príprava na synodu, ako by sa mohlo zdať, ale začala sa prvá fáza synodálneho procesu. Druhým historickým momentom je, že tentoraz sú do synody zapojení aj priamo laici,

nielen biskupi. Každý z nás laikov má priestor konkrétne prispieť.

Čo to v praxi znamená, že sa zapoja priamo laici?

Synoda je rozdelená do niekoľkých tematických okruhov a na tieto okruhy môžeme my laici odpovedať. Kňazi a biskupi sú zapojení rovnako ako my. Krásne to vyjadruje logo synody. Je na ňom spoločenstvo rehoľníkov, laikov, detí, biskupov, ale všetci idú jedným smerom. Cestou je Kristus, takže ideme za ním.

Je možné nájsť spoločnú reč na takejto veľkej synode s množstvom účastníkov rozličného hierarchického postavenia, ktorí sú z rôznych krajín, kontinentov a kultúr?

Myslím si, že na toto sekretariát synody myslel a poctivo na tom v rámci prípravy pracoval. Odporúča nám tri dokumenty. Jeden je teologický od Medzinárodnej teologickej komisie, potom Prípravný dokument a *Vademecum*, ktoré by sme mohli nazvať návodom. Tam je popísané, ako má táto komunikácia prebiehať. Bolo by ťažké, keby to malo prebiehať nejakým hromadným spôsobom.

Tu je však navrhnutý taký spôsob, že vo všetkých farnostiach by

Bude náročné prijať opačný názor, ale to všetko môže slúžiť pre naše dobro a dobro Cirkvi.

mali vzniknúť malé skupinky po-
vedzme do 10 ľudí. Títo dostanú
hlavnú otázku, či je Cirkev syno-
dálna, rozpracovanú v jednotlivých
podrobnejších okruhoch. Nemali by
však odpovedať na nejaký dotazník,
nie je to štatistika ani anketa. Ale
spoločne, pri vzájomnom načúva-
ní, nájsť odpovede na dané otázky. Je
na to vypracovaná zaujímavá meto-
dika. V prvom kole môže každý na-
priklad povedať, aká je jeho skúse-
nosť s Cirkvou alebo aký je jeho sen
o Cirkvi. V druhom kole, po chvíli
modlitby, spoločne hľadajú, čo z to-
ho, čo povedali
druhí, považujú za dôležité. Synoda-
lita nie je len cieľ, ale my sa máme
naším počínaním v Cirkvi stávať
synodálnymi. Nejde o to, aby nie-
kto spísal na papier nejaké problé-
my, ale aby veril v prítomnosť Ducha
Svätého v druhých, teda aby ho
nepočúval len v sebe. Každý z nás
sa to musí učiť, nie je to ľahké.

**Veriaci budú možno váhať, či sa
majú zapojiť do synodálneho pro-
cesu, povedia si, že to radšej ne-
chajú na druhých. Ako by ste ich
motivovali, aby sa zapojili?**

Duch Svätý potrebuje každého.
Preto pozývam všetkých, aby túto
pozvánku nenechali bez odpovede.
Potrebný je hlas i načúvanie každé-
ho. Je tu aj osobné pozvanie pápe-
ža Františka, ktorý ide tiež za hla-
som Ducha Svätého a myslí na dobro
veriacich. Je to výnimočná príleži-
tosť, ktorá nám prináša veľké mi-
losti. Nebudú chýbať ťažkosti, mož-
no sa pohádame, bude náročné pri-
jať opačný názor, ale to všetko môže
slúžiť pre naše dobro a pre dob-
ro Cirkvi. Zvykneme kritizovať, aj
Cirkev, ale nie je dobré len kritizovať,
treba aj priložiť ruku k dielu.

**Čiže máme viesť dialóg, aj keď sa
nevieme na všetkom zhodnúť?**

Načúvanie a rozlišovanie
v skupinkách som si už vyskúša-
la pri otvorení synody vo Vatikáne.

Odpovedali sme na základnú otáz-
ku o synodalite Cirkvi. Prebehli dve
kolá. V druhom sme hovorili, čím
nás oslovili ostatní. Postrehy boli
rôzne, aj preto, že sme boli z rôz-
nych kútov sveta, čo v našich far-
nostiach nebude platiť. Od niekoho
zaznelo, že je dôležité bratské napo-
mínanie. Jeden rehoľník z Francúz-
ska spomenul zneužívanie mladist-
vých. Ďalší hovoril o slabej komuni-
kácii medzi cirkevnými subjektmi.
Nie vo všetkom som sa našla, ale
prežila som obrovskú rôznorodosť.
Pochopila som, že to, čo ja vnímam
ako problém, v inej krajine problém
vôbec nie je. A aj ten môj problém
dostal vďaka tomu objektívnejšiu
dimenziu. Čo sa mi zdalo ako
„hora“, je vo svetovom meradle
„kôpka“.

**Na otvorení synody sa zúčastni-
lo okolo 300 delegátov z celého
sveta. Vy ste tam boli ako jedna
zo siedmich laikov z Európy, na-
vyššie ste boli aj delegátkou Rady
európskych biskupských konfe-
rencií a vyslankyňou Českej bis-
kupskej konferencie. V českom
národnom synodálnom tíme ste
jediná žena. Ako vnímate, že vám
ako žene-laičke zverili takéto
úlohy?**

Je to pre mňa obrovská česť
a dar. V Cirkvi pracujem viac ako
20 rokov, nič také som ešte nezažila.

**Hovorili ste o práci v skupinkách
počas otvorenia synody. Čo sa eš-
te okrem toho dialo?**

Otvorenie trvalo dva dni, 9. a 10.
októbra. V sobotu bola najprv mod-
litba, na ktorej sa zúčastnil aj pápež
František, nasledovala meditácia
nad Božím slovom a potom privíta-
nie generálnym sekretárom syno-
dy, kardinálom Mariom Grechom.
Ten odovzdal slovo Svätému Otcovi,
po ktorom hovorili ďalší kardiná-
li. Zazneli aj svedectvá, a to aj od la-
ikov. Nasledovala spomínaná prá-
ca v skupinkách. V nedeľu sme sa

*To, čo ja vnímam
ako problém,
v inej krajine
problém vôbec
nie je.*

Hana Pohořalá (druhá sprava) s prezidentkou Hnutia fokoláre Margaret Karramovou (vpravo) a s priateľmi; 10. októbra 2021 po svätej omši s pápežom Františkom v Svätopeterskej bazilike.

zúčastnili na svätej omši v Bazilike svätého Petra, ktorej predsedal pápež František.

Ako na vás pôsobil Svätý Otec počas otvorenia synody? Čo ste čítali nielen z jeho slov, ale aj z tváre alebo gest?

Toto si pamätám úplne presne. Sedeli sme a čakali na pápeža Františka. Do auly prichádzali kardináli z kúrie, všimla som si napríklad bývalého štátneho sekretára kardinála Bertoneho. Zrazu vošiel niekto svižným krokom, ako by mladík, a to bol pápež František. (úsmev) Otáčal sa a podával ruky. Aj keď už má svoj vek, je mladý duchom. S ním vošlo do miestnosti duchovno. Priniesol dva aspekty: vnútorné, úzke spojenie s Bohom vyžarujúce von, a tiež obrovskú otvorenosť voči každému v sále. Zlial nás do jedného celku. Potom nasledovala spievaná modlitba *Veni Creator Spiritus*. Vtedy som prvý raz

v živote bytostne vnímala prítomnosť Ducha Svätého ako osobu, jemnosť a silu.

Vyložili ste si tento zážitok s Duchom Svätým ako znak, že cesta synody je pre Cirkev správna?

Áno. Vnútri mi napadlo, že Cirkev je naozaj matka. Vieme o rôznych škandáloch a utrpeniach, ale naozaj by som povedala, že Cirkev je matka, ktorá chce pre ľudstvo to najlepšie. Je na nás znovu tomu uveriť, aj keď som si vedomá, že veľa ráz sme sa ako Cirkev spreneverili poslaniu. Synoda o synodalite je obrovská šanca pre celú Cirkev. Je to konverzia jednotlivcov a celej Cirkvi.

Konverzia smerom kam?

Primárne smerom k Bohu a v ňom k nachádzaniu bratov a sestier. To znamená oslobodiť sa od rôznych predsudkov, od toho, čo sme neodpustili, alebo od toho, že

už nechcem dať druhému šancu. Sme jeden celok. Cirkev nie je len Cirkev hierarchická, ale sme to my všetci. K tomuto všetkému by sme sa mali obrátiť. Máme byť viac podobní nášmu zakladateľovi, Kristovi.

V čom by malo byť ovocie synody okrem posynodálnej exhortácie?

Najkrajším ovocím by bolo, ak by sme sa stali v Cirkvi viac spoločenstvom. To by bol krásny výsledok. Vo Vatikáne bolo cítiť aj veľké napätie a očakávanie. Je tu priestor na prekvapenie Ducha Svätého. Mám túžbu, aby sme sa stali viac spoločenstvom, ale chcela by som prežiť aj toto prekvapenie, ktoré nám Duch priniesie.

Celý článok si môžete prečítať na nm.sk v rubrike Spoločnosť.

Ján Heriban

Ekumenizmus nie je o tom, že protestanti zložia zbrane a vrátia sa tam, odkiaľ kedysi odišli

Rozhovor s generálnym biskupom Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania a predsedom Ekumenickej rady cirkví Ivanom El'kom o blížiacom sa Týždni modlitieb za jednotu kresťanov, ekumenizme i Synode o synodalite.

Autorita biskupov a pápeža je v Katolíckej cirkvi radikálnym spôsobom spochybňovaná a z toho musí niektorých katolíkov mrziť.

Čoskoro sa začne Týždeň modlitieb za jednotu kresťanov. Stačí takáto každoročná iniciatíva na budovanie ekumenizmu a vzťahov medzi kresťanskými cirkvami?

Buďme vďační za to, že to je. Mnohí povedia, že áno, nestačí to, ale ak by to nebolo, veľmi by nám to chýbalo. V rámci ekumenizmu na miestnej úrovni sa toho deje omnoho viac než len jeden týždeň modlitieb. Príkladom sú priateľstvá konkrétnych ľudí alebo spoločenstiev, vzájomné pozvania na podujatia alebo spoločné podujatie. Samozrejme, vždy sme si povedali, že chceme toho urobiť viac, málokedy sa to podarilo, no už za tieto veci musíme byť vďační.

Čo považujete za výzvy súčasného ekumenizmu?

Nedávno sme organizovali teologickú konferenciu o Augsburgskom vyznaní z pohľadu rímskych katolíkov. Pozvaní boli rímskokatolícki duchovní. Prednášali katolícki aj evanjelickí teológovia. Pri každej prednáške a diskusii sme narážali na kľúčový problém: pohľad na kvalitu duchovného úradu v Rímskokatolíckej a Evanjelickej cirkvi. Túto teologickú otázku treba riešiť a ak bude vyriešená, premietne sa to do mnohých ďalších oblastí.

Čo by mal priniesť týždeň modlitieb kresťanom rôznych cirkví? Ako by mali využiť túto iniciatívu?

Treba rozhodne ísť a modliť sa. Vždy ma prekvapovalo, akí sú katolícki modlitebníci. Bolo vidno, že sú zvyknutí modliť sa, nahlas a v zhromaždení. Evanjelik má často predstavu, ako ten katolíck duchovne vyzerať. Keď k nám prišli v rámci tohto týždňa, zrazu sme zistili, že sa tej predstave vymykajú. Oni vôbec nespomínali Máriu a svätých, čím my rímskych katolíkov charakterizujeme. Oni vrúcne milovali Pána Ježiša, volali k nemu a chválili ho. Človek, ktorý by to zhromaždenie nepoznal, by povedal, akí sú to vynikajúci evanjelici (smiech).

Takýto týždeň teda pomáha búrať vzájomné predsudky?

Áno, aj keď tie predsudky sú stále. Keď sme skončili jeden večer v rámci Týždňa modlitieb za jednotu kresťanov, mali sme ešte pohostenie. Jeden brat si vyžiadalo pozornosť, že chce niečo povedať. Povedal, že veľmi málo o sebe vieme a že sa veľmi málo rozprávame o kľúčových veciach. Ostatní mu dali za pravdu. On pokračoval, že my vlastne vôbec nevieme, ako sa bude volať funkcia pápeža, keď už budeme jedno (smiech). Predpojatost' je na

Foto: ECAV

Biskup Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania a predseda Ekumenickej rady cirkví Ivan Elko

oboch stranách. Tento milý brat katolík mal predstavu, že my sme spolu preto, aby evanjelici jedného dňa zložili zbrane a vrátili sa tam, odkiaľ kedysi odišli. To bola jeho predstava ekumenizmu. Naša predstava taká nie je.

A aká je?

Moja predstava v horizonte môjho života je, že sa budeme akceptovať v rôznosti, naša rôznosť nás nebude iritovať, navzájom sa prijmem. Nebudeme nepriatelia pre rozdiely v našej vierouke. Mal som telefonický rozhovor s jedným vzdelaným katolíkom, ktorý mi vravel, že znova čítal Augsburgské vyznanie. Povedal mi, že veď toto je vyznanie Katolíckej cirkvi, s tým sa musí každý katolík stotožniť. Chceme byť priatelia a neodsudzovať sa pre našu rôznosť.

Žijeme v čase, keď ľudia neveria autoritám, či už svetským, ale aj cirkevným. V Katolíckej cirkvi mnohí neberú vážne vyjadrenia biskupov alebo pápeža Františka, napríklad keď je reč o očkovaní. Strácajú cirkevné autority lojalitu veriacich?

V Rímskokatolíckej cirkvi je to iné ako v protestantských cirkvách. Autorita biskupov a pápeža je však v Katolíckej cirkvi radikálnym spôsobom spochybňovaná a z toho musí niektorých katolíkov mrziť. My to iba pozorujeme, ale viem si predstaviť, že mnohí v Katolíckej cirkvi majú z tohto veľmi vážne obavy. Pre niektorých biskup nie je nikto a pápež nie je nikto – toto nie je rímskokatolícka pravovernosť, a to hovorím ja ako luterán.

V čase krízy dôvery voči cirkevným autoritám sa v Katolíckej cirkvi začala synoda o synodalite. Ako sa na takúto iniciatívu pozeráte vy zvonka?

Z toho, čo viem, musím povedať, že tomu absolútne nerozumiem (úsmev). Nielen technicky, ale aj tomu, ako sa to dá celé zaradiť do obrazu Rímskokatolíckej cirkvi, ako ju poznáme. Viem niečo o úlohe a autorite pápeža a biskupov, viem niečo o konciloch a zrazu do tohto všetkého prichádza synoda a vôbec neviem, ako bude včlenená do určovania cesty Katolíckej cirkvi. Aké témy bude synoda riešiť a aké záväzné budú pre Katolícku cirkev na Slo-

vensku? Veď tá je súčasťou celosvetovej Katolíckej cirkvi. A čo zostane z pápeža a z biskupov? Ako bude vyzeráť Rímskokatolícka cirkev po tejto synode?

My evanjelici máme synodu ako stáročný poriadok. Koná sa minimálne raz za rok, za presne daných pravidiel. Synoda je najvyšší orgán našej cirkvi, ktorý rozhoduje o smerovaní cirkvi. Jej uznesenia sú záväzné pre celú cirkev, jej dva dištrikty, 14 seniorátov a asi 320 cirkevných zborov, ktoré máme.

Zjednodušene, synoda o synodalite je o tom, že pápež chce počúvať a zhromaždiť názory členov Cirkvi zospodu až po vrch, aby z prvej ruky zistil, čím žijú veriaci vo svete a čo si myslia o Katolíckej cirkvi. Je to snaha o načúvanie a dialóg vnútri Cirkvi.

Mne to nedáva zmysel. Myslím si, že biskup je pastier, a doteraz sme pozerali na biskupov ako na pastierov. Zdalo sa nám, že biskupi majú najkomplexnejšie informácie o tom, čo sa deje v ich diecézach. A zrazu je tu iniciatíva, že si to musíme zistiť úplne iným spôsobom. Nevie, kam táto cesta povedie. A neviem ešte to, že ak sa povie synodálny proces v Nemecku, či je to isté, ako keď sa povie synodálny proces na Slovensku. Viem o tom málo, ale poručené Pánu Bohu, nech to prinesie dobré ovocie.

Ťažké je povedať, aký bude rok 2022. Aký by ste ho chceli mať vy?

Želal by som si, aby som mohol byť viac a výdatne s Bohom, mal chuť do modlitieb. To je výzva aktuálna v pandémie aj mimo nej. Byť blízko Boha a mať s ním modlitebné spoločenstvo, to je moja túžba pre rok 2022.

Celý článok si môžete prečítať na nm.sk v rubrike Cirkev.

Veronika Rendeková

Spoločenstvá, v ktorých sme sa za totality schádzali, boli ostrovmi slobody

Od nežnej revolúcie, ktorá ukončila jednu temnú etapu našich dejín, uplynulo už 32 rokov. Ešte donedávna však na Slovensku neexistovalo adekvátne miesto, kde by sa verejnosť mohla zastaviť, pripomenúť si našu totalitnú minulosť a popremýšľať nad hodnotou slobody.

Elektroinžinier Pavol Hric z Košíc takéto miesto spolu so svojimi kolegami z dátovej firmy vytvoril. Múzeum obetí komunizmu v košickom Starom meste je jediné svojho druhu na Slovensku. A ako prezrádza jeho názov, na udalosti bývalého režimu sa pozerá nielen cez holé fakty, ale predovšetkým cez príbehy jeho obetí.

„Naše múzeum chce byť odkazom predovšetkým pre mladú generáciu, aby si minulosť pripomínala a stretla sa so svedectvami tých, ktorí dokázali nájsť nádej aj v utrpení,“ hovorí riaditeľ Pavol Hric.

Čo bolo prvotným impulzom, keď ste sa rozhodli, že začnete udalosti bývalého režimu prezentovať verejnosti?

Po revolúcii k nám do firmy nastúpil Rudolf Fiby, jedna z osobností sviečkovej manifestácie, ktorý s nami pracoval prakticky dvadsať rokov. Bol to výborný vedec, matematik a kňaz tajnej cirkvi, ktorý sa počas režimu angažoval v podzemnej cirkvi. V roku 2012 dostal náhle mozgovú príhodu, dva roky ležal v nemocnici a nakoniec nás v roku 2014 opustil.

Cítili sme, že niečo by sme o ňom chceli a mali povedať. Pri druhom výročí jeho úmrtia sme preto zorganizovali výstavu s názvom

Samizdat v boji za slobodu. Vtedy sme odhalili aj jemu venovanú pamätnú tabuľu na priečelí našej budovy.

Prečo práve výstava o samizdate a ako to dospelo až k vytvoreniu múzea?

S Rudom sme už počas jeho života hovorili o myšlienke vytvoriť samizdatovú knižnicu. Mali sme však veľa pracovných povinností, takže sme to stále odkladali. Nakoniec to takpovediac zostalo na mne.

Pri spomínanej výstave sme spravili základnú zbierku samizdatu pre budúcu knižnicu. Keď k nám začali prichádzať ľudia, zdala sa im táto myšlienka veľmi zaujímavá. Mnohí sa však pýtali, prečo nezačneme hovoriť viac o dobe, v ktorej sme žili, a o tom, čím bol komunizmus taký špecifický.

Takže ste sa tejto výzvy chytili a rozhodli sa vybudovať miesto venované prednostne obetiam bývalého režimu. Dalo by sa povedať, že ste to vzali z tej najcitlivejšej strany, cez príbehy a svedectvá perzekvovaných ľudí až po dlhé zoznamy a počty obetí. Prečo práve takto?

Dodnes vnímame rôzne pohľady na komunistické obdobie a nám sa zdalo, že tou najsprávnejšou cestou je pozrieť sa naň práve z pohľadu tých ľudí, ktorí priniesli nejakú obeť.

Tých ľudí bolo veľmi veľa. Len v našej databáze máme okolo stotisíc osôb. Mnohí z nich napríklad len pre jeden odmietnutý podpis, pre vernosť pravde a hodnotám skončili vo väzení na niekoľko rokov.

Nebyť tohto pravdivého postoja k životu, neviem, kde by sme dnes boli. Preto si myslím, že títo ľudia si zaslúžia našu úctu a spomienku, aby sme sa k týmto udalostiam vrátili.

Ako sa k týmto udalostiam vraciate vo vašom múzeu?

Múzeum tvoria dve časti. Je to už spomenutá knižnica samizdatu

a potom je to multimediálna expozícia, kde na takmer 200 m² na dvoch stranách prezentujeme rôzne formy perzekúcií.

Jedna časť sa venuje prenasledovaniu v rokoch 1944 – 1968. Teda od obdobia konca vojny a odvlečenia do ruských gulagov cez tábory nútených prác, pomocné technické prápory, politických väzňov, obeť kolektivizácie či obeť okupácie. Veľkú kapitolu taktiež tvorí prenasledovanie Cirkvi. Toto všetko je doplnené o videosvedectvá obetí.

Ďalšia časť je venovaná obdobiu normalizácie, disentu a chartistom. Ide o obdobie, ktoré je veľmi slabo zdokumentované, a máme čo robiť, aby sme tú silu argumentácie od historikov získali.

Je nejaké obdobie, pri ktorom sa vy osobne zastavíte a viac o ňom uvažujete?

Obdobie ku koncu vojny a tesne po nej je naozaj veľmi smutnou kapitolou našich dejín. My máme v databáze 7 500 ľudí odvlečených do gulagov, ale dnes už vieme, že ich bolo omnoho viac.

V jednej nespracovanej databáze z Moskvy sa nachádza 39 000 záznamov. Ďalší český autor dokonca hovorí o počte 70 000 obetí. Smutné je, ak nemáme záujem urobiť evidenciu ľudí, ktorí boli vytrestaní za nič. Nevieť, či v susedných krajinách je nejaké meno, ktoré zmizlo a o kto-

Povedať, že sedemdesiate roky boli v pohode, tak to ani zďaleka.

rom sa nič nedá dozvedieť. My tu, žiaľ, takúto situáciu máme.

Čo všetko z týchto databáz viete vyčítať?

Je toho veľa. Napríklad odvlečenie do gulagov sa dialo koncom roku 1944 a najintenzívnejšie bolo okolo Mikuláša a pred Vianocami. Cítiť v tom teda istú rafinovanosť moci oddeliť ľudí od svojich najbližších práve počas týchto silne rodinných sviatkov.

Ďalej sa zvykne hovoriť, že v päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch tu vládol tvrdý komunizmus a že normalizácia až taká tvrdá nebola. My však z našich údajov vieme, že špička grafu tej krivky prenasledovania bola skoro rovnaká v jednom aj druhom období. Povedať teda, že sedemdesiate roky boli v pohode, tak to ani zďaleka.

Chodia za vami aj ľudia so snahou získať nejaké informácie o svojich príbuzných?

Áno, chodia. V našom múzeu máme dokonca aj veľkorozmernú mapu, kde sa dá zistiť, koľko obetí v akej obci či meste bolo, ich konkrétne mená i to, ako a kedy boli perzekvovaní. Túto mapu sme zverejnili aj na internete na stránke obetekomunizmu.sk.

V susednom Česku majú Múzeum komunizmu s rozlohou takmer 1500 m², kde sú rôzne dobové inštalácie, originálne exponáty, všetko doplnené o fotografie a svedectvá. Čím to je, že u nás ani po vyše tridsiatich rokoch nič podobné nemáme? Respektíve nemáme, kým sa do toho niekto nepustí z vlastnej vôle. Čo to o našom vzťahu k minulosti hovorí?

Myslím si, že my Slováci máme dosť znížený záujem o históriu. Keď si vezmeme už len to nazeranie na rodinu. Pamätáme si našich rodičov a niečo zo života našich starých ro-

dičov, avšak to skúmanie kontextu doby, v ktorej žili, nám nie je až také vlastné.

Prečo?

Tých príčin môže byť veľmi veľa. Asi však žijeme veľmi rýchlo a nemáme energiu ani čas zastaviť sa, sadnúť si a zhovárať sa o minulosti a živote našich predkov.

Vy ste nejakو skúmali minulosť vašich predkov?

Musím sa priznať, že práve myšlienka vytvoriť múzeum pomohla v tomto zmysle aj mne a mojej rodine. Pretože ja sám som o tom, čo sa stalo mojim rodičom, nevedel. Mal som dva roky, keď naši prišli o hospodárstvo v rámci kolektivizácie a otec ostal bez práce. Našu rodinu to teda veľmi poznačilo.

Vy sami ste sa ako študent angažovali v tajnej cirkvi. Ako si na to spomínate?

My sme boli generácia, čo sa týka napríklad viery, na odstrel. Ateizácia bola v tom čase celoplošná a všade nás strašili a strašili hlavne našich rodičov. Najväčšie vydierranie sa totiž deje cez deti. Mnohí tieto tlaky nezvládli, ale boli aj ľudia, ktorí to ustáli.

Koho máte na mysli?

Například Vlada Jukla alebo Silvestra Krčméryho, tajného biskupa Korca a mnohých ďalších. To boli takí živí svedkovia viery, ktorí ma poznačili na celý život.

Chodili ste pravdepodobne aj do tajných spoločenstiev...

Áno, stretávali sme sa tajne v jednom cudzom byte. Na začiatku som netušil, čo všetko mi tieto stretnutia dajú a čo všetko sa tam naučím. Tieto spoločenstvá boli pre mňa miestom, kde som našiel mnohých priateľov vo viere. Nikdy som pritom nemal pocit, že robím niečo zlé, napriek tomu, že režim to takto

Keď prišla sloboda, spomínam si, ako som sa v noci budil a pýtal sa samého seba, či je to naozaj pravda.

definoval a bola to protištátna činnosť.

Prežívali ste aspoň takto nejakú slobodu?

Určite, tieto spoločenstvá boli istými ostrovmi slobody. V rámci nich sme nemali pocit, že niekde vonku zúri socializmus, pretože to prostredie bolo veľmi dôverné. Samozrejme, snažili sme sa o čo najväčšiu opatrnosť a už od začiatku sme boli dobre vyškolení.

V čom presne?

V tom, ako a s kým komunikovať. Boli to školenia o bezpečnosti práce, kde nás poučili, ako sa správať v prípade vypočúvania. Prvou zásadou bolo nikdy nikomu nehovoriť žiadne mená.

Pamätám si, že ma to samého najprv prekvapilo. Vtedy som ešte len prišiel na prvé stretnutie a už ma strašili tým, ako by som mal vypovedať pred ŠtB. Zdalo sa mi to trochu

tvrdé, ale z hľadiska bezpečnosti to bolo potrebné.

Mali ste strach, čo bude, ak vám na to prídu?

Mal. Nebol to však ten klasický pocit strachu. V tom čase nám to totižto prišlo aj také dobrodružné. Robili sme niečo, čo sa nemalo, a mladí majú radi zakázané veci. Bolo tam aj pár riskantných vecí. Dokonca som mal priateľov, ktorí skončili na výsluchoch aj vo väzení.

Ako ste prežívali pocit slobody po revolúcii?

Spomínam si, ako som sa v noci budil a pýtal sa samého seba, či je to naozaj pravda. Dokonca som si istý čas nevedel predstaviť, ako budem ďalej fungovať. Uvedomil som si totiž, že dovedy bol mojím hnacím motorom strach.

Boli sme naň zvyknutí, naučili sme sa s ním fungovať. Dlhú som sa v tom nejako hľadal. Až po nejakom

čase, keď sme pochopili, že môžeme konečne slobodne konať, sme sa pustili do ďalších aktivít.

Od revolúcie ubehlo už vyše tridsať rokov. Ako so získanou slobodou a s ňou spojenou demokraciou podľa vás doteraz nakladáme?

Treba si uvedomiť, že sloboda je obrovský dar, druhá vec je, čo s týmto darom spravíme. Myslím si, že slobodu stále máme, máme náboženské slobody, môžeme diskutovať, podnikáť, môžeme vytvárať združenia, cestovať, študovať v zahraničí podľa svojho zamerania, nie podľa kvót ako za socializmu. Čo nám však možno chýba, je istá angažovanosť a tiež silnejšia demokracia, v tomto smere sa ešte máme čo učiť.

Vnímate, že so slobodou prichádzajú aj nejaké negatíva?

Neviem, či negatíva, ale sloboda určite priniesla mnohé možnosti, vďaka ktorým sme sa rozbehli možno až príliš do všetkých strán, a preto to niekedy vyzerá, že stráca me smer.

Z tohto hľadiska to mala naša generácia v niečom jednoduchšie. Veci totiž kedysi boli buď čierne, alebo biele. Dnes tá pestrosť názorov, ponúk, tovarov či názorových prúdov aj v Cirkvi niektorých ľudí ohromuje, nie sú na to pripravení.

Vnímam to tak aj u generácie 45+, ktorá nebola veľmi formovaná a nezažili ani úplne ten komunizmus. Dnešní tridsiatnici sa mi už zdajú v tomto smere stabilnejší a rozvážnejší. Idú na to dobre a v tom mám aj ja nádej, že sa nezrúti to, čo sme sa tu my starší snažili budovať.

Celý článok si môžete prečítať na nm.sk v rubrike Spoločnosť.

Peter Volek

Ekológia v encyklike pápeža Františka *Laudato si'*

Prvá časť

Pápež František svoju prvú sociálnu encykliku *Laudato si'* o starostlivosti o náš spoločný domov venoval ochrane stvorenia. Skladá sa z úvodu a šiestich kapitol. Začal ju slovami piesne sv. Františka Assiského, v ktorej chváli sestru a matku zem za krásne plody a pestrofarebné kvety a trávu. Človek ju snahou o ovládanie drancuje a ničí. Pápež František v tejto encyklike dáva návod, ako sa venovať ochrane stvorenia.

Pápež František vyzýva v tejto encyklike na zjednotenie všetkých ľudí v snahe o udržateľný a integrálny rozvoj.

V úvode spomína myšlienky pápežov Jána XXIII., Pavla VI., Jána Pavla II. a Benedikta XVI., ako aj carhradského patriarchu Bartolomeja o ochrane prírody a nadväzuje na ne. Už patriarcha Bartolomej vyzýva, aby sme prešli od konzumu k obete, ku schopnosti podeliť sa. Osobitným vzorom starostlivosti o prírodu a integrálnej ekológie je sv. František Assiský. Ak sa cítíme vnútorne prepojení s prírodou, spontánne vyplynie z toho striedmosť a starostlivosť. Pápež František vyzýva v tejto encyklike na zjednotenie všetkých ľudí v snahe o udržateľný a integrálny rozvoj.

Prvá kapitola s názvom *Čo sa deje s našim domovom* opisuje súčasné ekologické ohrozenia. V súčasnej dobe nastáva zrýchľovne rytmu života a práce. Ciele tejto zmeny nie sú vždy v súlade so spoločným dobrom a udržateľným a integrálnym rozvojom. Narastá znečistenie pôdy, vody, vzduchu. K tomu prispievajú hnojivá, fungicídy, herbicídy, pesticídy, odpadky. Je to podmienené kultúrou vyhadzovania. Nepodarilo sa ešte zaviesť cirkulačný model výroby s maximom recyklácie. Jestvuje vedecká zhoda v tom, že prežívame znepokojujúce otepľovanie klímy spojené so zvyšovaním extrémnych meteorologických javov.

Zapríčinené je to zvyšovaním skleníkových plynov (oxidu uhličitého, metánu) najmä v dôsledku ľudskej činnosti. Najviac k tomu prispieva využívanie fosílnych palív v energetike, ale aj odlesňovanie. Vedie to k topeniu ľadovcov, úbytku tropických pralesov, zvyšovaniu hladiny morí. Najťažšie následky pociťujú chudobní a rozvojové krajiny. Ohrozuje to ich obživu z rybolovu, poľnohospodárstva a lesných zdrojov. Zvyšuje sa počet migrantov v dôsledku znečisteného životného prostredia. Tieto výsledky budú stále horšie, ak sa bude pokračovať v súčasných modeloch výroby a spotreby. Potrebná je politika na zníženie emisií oxidu uhličitého a ďalších škodlivých plynov, aby sa nahradili fosílna palivá obnoviteľnými zdrojmi energie. V tomto pomáha aj zatepľovanie budov. Treba obmedziť plytvanie zdrojmi a potravinami. Potrebné je zabezpečiť pitnú a čistú vodu, ktorej nedostatok sa prejavuje najmä v Afrike. Nevyhnutné je tiež obmedziť znečisťovanie vody priemyslom, ťažbou a poľnohospodárstvom, aj plytvanie vodou. Prístup k pitnej vode je podstatným, základným a univerzálnym ľudským právom. Úbytok pralesov a lesov, ale aj používanie pesticídov spôsobuje aj úbytok určitých rastlinných a ži-

Foto: Pexels/Monstera

vočíšnych druhov. Treba obmedziť negatívny vplyv ekonomiky na biodiverzitu a podporiť výskum ekosystémov. Mnohé veľké mestá rastú neprímerane, pre znečistenie sa stávajú neobývatelnými, stráca sa kontakt s prírodou. Skutočné vzťahy medzi ľuďmi majú tendenciu byť nahradzované internetom. Zhoršovanie životného prostredia zasahuje najmä chudobných. Niektorí namiesto riešenia problémov chudobných navrhujú redukcii pôrodnosti, ale demografický rast je zlučiteľný s integrálnym a sociálnym rozvojom. Veď asi tretina potravín vo svete sa vyhadzuje. Otepľovanie spôsobené neúmernou spotrebou bohatých krajín sa prejavuje najmä v Afrike, kde zvyšovanie teploty spolu so suchom má katastrofálny dosah na úrodu. Takisto mnohé nadnárodné koncerny neúmerne znečisťujú prostredie v rozvojových krajinách pri ťažbe a spracovaní surovín. Zahraničný dlh chudobných kra-

jín sa má riešiť obmedzením spotreby neobnoviteľnej energie a poskytnutím zdrojov chudobným krajinám na podporu programu udržateľného rozvoja. Nikdy sme s naším spoločným domom nezaobchádzali tak zle ako za posledné dve storočia. Podriadenosť politiky technológiám a financiám sa prejavuje v neúspechu svetových samitov o životnom prostredí. Vzrástla ekologická citlivosť obyvateľstva, to však ešte nedokáže zmeniť škodlivé návyky, napríklad narastajúce používanie klimatizácie. Ekonomické sily sa usilujú najmä o finančný zisk a ignorujú vplyv na ľudskú dôstojnosť a ľudské prostredie. V niektorých krajinách vidno pozitívne príklady zlepšovania životného prostredia, ako ozdravovanie riek, pokroky v budovaní čistej energie, podporovanie verejnej dopravy. Sme pokúšaní myslieť si, že to, čo sa deje, nie je také vážne. Potrebne je spoločne hľadať riešenia na zlepšenie

Životné prostredie je spoločné dobro a dedičstvo nás všetkých.

ekológie a presadzovať ich, ešte vždy je čas.

Druhá kapitola s názvom *Evanjelium stvorenia* prináša svetlo viery na riešenie ekologických problémov. Každý človek je stvorený na Boží obraz, z čoho vyplýva jeho dôstojnosť. V dôsledku hriechu sa pôvodný harmonický vzťah človeka s prírodou zmenil na konflikt. Máme obrábať a strážiť zem (Gn 2, 15), čiže pracovať na nej a chrániť ju. Jediným Pánom sveta je Boh, človek má svet spravovať. Boh všetko urobil z lásky, aj človeka (Múd 11, 24). Každý človek je jedinečný. Cieľom vesmíru je Božia plnosť. Stvorenia sú navzájom závislé. Potrebne je starať sa o životné prostredie aj mať lásku k ľuďom. Súkromné vlastníctvo je podriadené spoločnému dobru. Životné prostredie je spoločné dobro a dedičstvo nás všetkých. Ježiš žil v harmónii so životným prostredím a pritom aj pracoval, čím posvätil prácu.

Fabio Ciardi

Pri zdroji ideálu jednoty

1920
Chiara
Lubichová
2020

Chiara Lubichová bola zakladateľka a prvá prezidentka Hnutia fokoláre, ako aj plodná autorka. Pri stom výročí jej narodenia (1920) si prejdeme niektorými dôležitými etapami Chiarinho života.

Roky 1990 – 1991

Poznámky napísané počas skúsenosti z roku '49. Zrod Školy Abba

Rok 1949 je rokom, v ktorom sa začína obdobie osobitných milostí. Tie Chiare Lubichovej pripomínajú milosti, ktorých sa dostalo veľkým zakladateľom, akými boli sv. Benedikt, Ignác z Loyoly a iní Bohom vyvolení, aby vykonávali osobitné poslanie v Cirkvi a vo svete. Táto skúsenosť svetla pokračuje a Chiara toho prežíva a poznáva skutočne veľa. Robí si preto zápisky. Náhle sa jej však zdá, že papiere s poznámkami môžu byť pre tých, ktorí ju nasledujú, prekážkou na ceste: človek môže skôr „prilipnúť“ ku kráse textov, než žiť podľa ich obsahu, alebo môžu byť nepochopené, pretože sú veľmi odvážne. A tak sa ich rozhodne odložiť. Z rozprávania niektorých vieme, že Chiara blízke osoby požiadala, aby poznámky spálili. Bola presvedčená, že sú navždy preč. Bez ohľadu na papiere však táto skúsenosť svetla zostáva ako rodinný poklad, zdroj inšpirácie pre Chiarino konanie, myslenie a učenie počas celého jej života. Z toho, čo „videla“ a zažila v nádhere Božieho svetla, čerpá pri usmerneniach a orientácii Diela, ktoré sa rokmi budovalo, šírilo a upevňovalo. Skúsenosť z roku '49 inšpiruje najrozličnejšie konkrétne prejavy Hnutia fokoláre, ktoré vznikali v priebehu nasledujúcich rokov, ako sú vydavateľstvá, „citadely svedectva“, ekonomika spoločenstva, Politické hnutie za jednotu. Chiara si je vedomá, že z tejto skúsenos-

ti môže vzísť aj doktrína. Nie náhodou dostáva počas života množstvo čestných doktorátov: doktorát za spoločenské vedy v Lubline, za vedy o sociálnych komunikáciách v Bangkoku, za teológiu v Manile a Taipei, humanitné vedy v USA, filozofiu v Mexiku a ďalšie disciplíny v Buenos Aires, São Paule a Recife v Brazílii. Koncom osemdesiatych rokov 20. storočia teológ a biskup Mons. Klaus Hemmerle Chiaru požiada, aby bolo možné mať prístup ku skúsenosti z roku '49, ktorú možno považovať za prameň charizmy jednoty a zrodu Máriinho diela. Chiara si uvedomí, že nastal čas, aby sa dedičstvo múdrosti, čiastočne zachytené v poznámkach z rokov 1949 – 1950, ktoré sa medzičasom opäť našli, preskúmalo, usporiadalo a do hĺbky preštudovalo.

Na rozhraní rokov 1990 a 1991 zhromaždí okolo seba prvých učencov: dona Pasquala Foresiho, Giuseppe Zanghìho, Marisu Ceriniovú, františkána Andrea Balba, Piera Codu. Onedlho sa pridáva Mons. Hemmerle. Vzniká Škola Abba, ako ju nazvala Chiara. Abba, Otče, je prvé slovo, ktoré vyslovila na začiatku svojej mystickej skúsenosti. Je to slovo, ktorým vstúpil do Otcovho lona, do raja.

Po období prerušenia činnosti Školy Abba – od roku 1992 pre Chiarine zdravotné problémy – sa práca obnoví vo februári 1995 príchodom nových členov. Do skupiny patrí tridsať ľudí, ktorí sú vybratí tak, aby zastupovali rôzne vedné odbory. Medzi nimi je aj anglikánsky kňaz a reformovaný teológ. Prvou úlohou Školy Abba je byť

Musíme konať tak, aby sa Škola Abba stala Rajom. Okrem iného je to jediný spôsob, ako pochopiť obsah týchto zväzkov.

Foto: Chiara Nuova

Ch. Lubichová s členmi Školy Abba

pre Chiaru istým „zosilňovačom“, priestorom, kde môže znovu čítať svoje spisy. Je to miesto, ktoré ju pozýva a podnecuje k tomu, aby si spomenula, osvetlila a naplno pochopila intuície z minulosti vo svetle nasledujúcich rokov. Prostredníctvom interakcie so všetkými členmi skupiny si robí poznámky k svojim dávnyim spisom, obohacuje ich o komentáre a upresnenia. Zriedkavý a možno jedinečný prípad, keď spísanú mystickú skúsenosť po určitom čase opäť číta a komentuje osoba, ktorá ju prežila a napísala.

Členovia Školy Abba publikovali v priebehu rokov početné príspevky o doktríne, ktorá vychádza z tejto skúsenosti, najmä v časopise *Nuova Umanità* a v sérii štúdií Školy Abba. Skupina sa nielen prehlbuje v Chiariných textoch a prináša jej doktrínu, ale zároveň si prechádza aj svojou životnou cestou. Chiara túži po tom, aby bola „večeradlom svätosti“, a tak členom Školy Abba navrhne vysoký a náročný program. Keď 29. novembra 2003 opäť začína so Školou Abba čítať svoju

knihu s názvom *Raj '49*, na prvú stranu napíše: „Tentoraz ju čítame, aby sme sa obrátili a pretavili ju do života.“ Aby sme mohli pochopiť *Raj '49*, je potrebný rovnaký „priestor“ a prostredie, ktoré podnietilo jeho vznik: jednotu medzi tými, ktorí sú ochotní žiť v milosti Ježiša v Eucharistii vzájomnú lásku na ničom samých seba, pripravení odložiť svoje vlastné poznanie, aby vzišlo nové myslenie. Posledné stretnutie Chiary so skupinou sa uskutočnilo 18. septembra 2004. Po jej smrti pokračuje Škola Abba vo svojej práci pod vedením prezidentky Máriinho diela. V súčasnosti má dvadsaťštyri členov, ktorí zastupujú dvadsaťdva vedných odborov. Už dlhé roky ich podporuje skupina približne dvesto profesorov a odborníkov, takzvaných „externých“ členov Školy Abba, ktorí spolupracujú na výskume a štúdiu.

Napriek početným publikáciám, ktoré stále vychádzajú, zostáva práca Školy Abba skôr skrytá, v službách analýzy a pochopenia spisov, ktoré zanechala Chiara, a šírenia jej posolstva svetla a života

v súčasnosti už na všetkých kontinentoch.

Ježišova teológia

„Pán bol taký dobrý, že dal poznať mne a tým, ktorí nasledujú hnutie, niečo zo svojej nekonečnej múdrosti. A to nielen v teológii, náuke o Bohu, ale, zdá sa, že aj v iných oblastiach poznania, čím nám dal možnosť pochopiť tie línie, ktoré musia prenikať rôzne humanitné vedy, aby boli autenticky pravdivé a jemu milé. (...) Pre túto školu je však charakteristické, že rôzni profesori kladú život jednoty za základ svojho štúdia. Zakaždým obnovujú medzi sebou záväzok k vzájomnej láske v čo najhlbšom vzájomnom počúvaní, aby Ježiš bol vždy prítomný medzi nimi. (...) Navyše, keďže istým spôsobom ide o Ježišovu teológiu, nakoľko Ježiš bol tak človek, ako aj Boh, sú v nej zhrnuté všetky stvorené skutočnosti, a tak sa zdá, že osvetľuje aj ostatné vedy, robí ich pravdivejšími a autentickejšími.“

Chiara Lubichová,
Univerzita v Buenos Aires,
6. apríla 1998

Ezio Aceti

Život s hendikepovaným dieťaťom

V tomto článku si povieme niečo o živote rodiny, do ktorej prichádza hendikepované dieťa. Pre manželov je to nová, bolestná skúsenosť. Napriek tomu však môže rodičovská láska nabrať na kvalite a ani radosť a pokoj nemusia v takýchto vzťahoch chýbať. Ak sa do výchovy člena rodiny s istým znevýhodnením zapojí aj komunita, obohatenie je znásobené. Netreba pritom zabúdať, že každý človek má svoju dôstojnosť, ktorú mu treba priznať a otvoriť sa tomu, čo nám jeho existencia ponúka.

V živote s hendikepovaným dieťaťom efektívna, súťaživosť či karierizmus ustupujú solidárnosti, vzájomnej pomoci, húževnatosti a láske.

Predpoklad

Mať dieťa je skúsenosť, ktorá je vlastná mnohým párom. Zvyčajne ide o radostnú, pozitívnu skúsenosť plnú nehy, a hoci sa neraz spája s únavou a námahou, zanecháva v srdci pocit plnosti šťastia a dosiahnutého cieľa. Láska medzi manželmi postupne dozrieva a obohacuje ju rodičovská láska. Príbeh rodičov, ktorým sa narodí dieťa s postihnutím, sa líši od ostatných životných príbehov. Ide o jedinečnú, hlbokú skúsenosť, ktorú však sprevádza mnoho chvíľ napätia, úzkosti a často aj veľkého zúfalstva. Zrejme je, že takýto život je ťažký, únavný, ale môže byť aj šťastný. Pri hendikepovanom dieťati je materská a otcovská láska ťažko skúšaná, keďže vyhliadky do budúcnosti sú neisté a plné bolesti. Skúsme teda v rámci možností nahliadnuť do prežívania otca a matky dieťaťa s postihnutím.

Prežívanie rodičov

Reakcie rodičov a príbuzných bývajú rôzne. Podmienené sú výchovou, ktorú sami dostali, ako aj emocionálnymi skúsenosťami ich života. Hendikepované dieťa konfrontuje rodičov s ich myslením, predstavou o živote a ich najhlbšími túžbami.

Najčastejšie otázky rodičov:

Bude naše dieťa žiť? Aká bude jeho budúcnosť? Dokážeme ho vy-

chovať? A čo neskôr? Dostane sa z toho?

Samozrejme, odpovede na tieto a mnohé ďalšie otázky, ktoré si rodičia kladú, nie sú jednoduché. Každý príbeh je totiž špecifický, veľmi osobný a vyžaduje si odpovede, ktoré zohľadňujú mnohé faktory.

Príslušné premenné však možno zhrnúť do štyroch základných bodov:

1. Ochorenie dieťaťa:

Najdôležitejšie je poznať u dieťaťa stupeň postihnutia, prognózu, možnosti liečby a všetko, čo je v hre v boji s chorobou spôsobujúcou hendikep.

2. *Osobnosť rodičov:* Tá je daná nielen výchovou, ktorej sa im dostalo, ale predovšetkým schopnosťou prežívať novú rodinnú situáciu korunovanú utrpením a frustráciou, ale aj radosťami a víťazstvami.

3. *Okolie:* Prostredie, v ktorom rodina žije, zohráva podstatnú úlohu v jej živote. Závisí od toho, nakoľko sa rodičia môžu spoľahnúť na blízkych ľudí vo svojom okolí. Mám na mysli starých rodičov, strýkov a tety, najbližších príbuzných, ale aj obec, farnosť, celú spleť medziľudských vzťahov v bezprostrednom okolí rodiny.

4. Životná filozofia rodičov:

Veriaci rodičia vidia v utrpení možnosť vydávať svedectvo o Božej láske a choré dieťa nikdy neprestanú podporovať. Rodičia, ktorí neveria,

no vyznávajú pozitívne ľudské hodnoty, sú presvedčení, že ich úlohou je zachovať a chrániť budúcnosť dieťaťa. Iní rodičia môžu raz zápasit' s pocitmi sklúčenosti a bezútešnosti, a inokedy s pocitmi dôvery a nádeje.

Samozrejme, nikto sa nemôže pasovať za sudcu alebo učiteľa, ale dôležité je pochopiť, že každá rodina je súčasťou veľkej ľudskej rodiny. A tak hoci dieťa patrí svojim rodičom, v skutočnosti je aj každého, kto tvorí komunitu.

Jedno africké príslovie hovorí: „Na výchovu dieťaťa treba celú dedinu.“ Toto príslovie je krásne a veľmi pravdivé. O to viac to platí, keď je dieťa krehké a potrebuje starostlivosť. Veľkosť a civilizácia spoločnosti sa totiž nemeria ani tak na základe vecí, ktoré vlastní, ale podľa toho, či je schopné chrániť tých najkrehkejších a najviac trpiacich.

Ako vychovávať?

Keď sme aspoň naznačili prežívanie rodičov, ktoré pravdepodobne prichádza do úvahy v živo-

te rodiny s dieťaťom s postihnutím, v krátkosti spomeňme, čo je potrebné mať na pamäti pri jeho výchove.

Ak platí, že cieľom je pomôcť dieťaťu dosiahnuť maximálnu možnú autonómiu, potom je nevyhnutné čerpať zo všetkých zdrojov, ktoré veda dáva k dispozícii, ako sú rôzne typy rehabilitácie, rozličné personalizované formy podpory, potrebné pomôcky a tak ďalej. Zásadný je však najmä postoj, ktorý si rodina musí zachovať.

Potrebné je absolútne nasadenie a pozornosť sprevádzané úplným prijatím, ktoré si v živote rodičov pomaly nachádza cestu.

Áno, pretože dieťa s hendikepom môže rodičom veľa dať, ak sa dajú formovať tým, čo ich život učí. Dobre vieme, že život sa nezakladá na peniazoch alebo bohatstve, ale na láske a vzájomnom obohatovaní.

Malé pokroky dieťaťa dokážu priniesť rodičom uspokojenie za vynaložené úsilie a ich radosť je osobná vďaka schopnosti obetovať sa pre väčšie dobro.

Zrejmé je, že ak je rodina otvorená voči komunite, umožňuje ostatným podieľať sa na svojom živote a dáva im možnosť prejavit' pozornosť a starostlivosť, vďaka ktorej môžu v sebe objaviť hlboko ľudský rozmer.

Skrátka, so zdravotným hendikepom treba bojovať zo všetkých síl, treba vynakladať nemálo energie, ale človeka treba nielen milovať, ale aj mu priznať jeho dôstojnosť, aby snám mohol darovať to, čo nám jeho existencia ponúka.

Rozumieť podstate života

Chápeme teda, aké dôležité je pre komunitu podporovať rodiny s hendikepovanými deťmi. Na druhej strane môžeme ďakovať všetkým takýmto deťom, pretože napriek ich diagnóze, s ktorou treba zápasit', nám dávajú príležitosť pochopiť podstatu života.

V živote s hendikepovaným dieťaťom efektívnosť, súťaživosť či karierizmus ustupujú solidárnosti, vzájomnej pomoci, húževnatosti a láske.

Veronika Rendeková

Rodičia dieťaťa s Downovým syndrómom: Naša dcéra nás učí žiť autentický život bez masky

Každý rok sa na Slovensku narodí niekoľko desiatok detí s Downovým syndrómom. Až 80 percent rodičov sa pritom na základe prenatálnej diagnostiky rozhodne takéto tehotenstvo ukončiť.

Manželia Iveta a Jozef Rjaškovci patria k tým, ktorí sa takýto život s rizikami rozhodli prijať. Život s ich dcérou, downičkou, je podľa nich výzvou, ale aj každodennou lekciou k väčšej autentickosti. Deti ako Anna však učia aj nás – nepodľahnúť ilúzii, že ideálny život je ten bez problémov a obmedzení.

Začnime tým, ako ste sa vlastne spoznali...

Jozef: Prvý raz sme sa stretli na jednom kresťanskom seminári. Manželka tam robila animátorku a ja som tam prišiel ako účastník. Od začiatku sa mi s ňou veľmi dobre komunikovalo. Po čase sme začali vnímať, že na pozadí našich spoločných rozhovorov sa rodí niečo hlbšie.

Oboch nás to zaskočilo. Bola tam totiž racionálna prekážka – vekový rozdiel. Zlakli sme sa toho a Ivka po čase prišla s tým, že by sme náš vzťah mali ukončiť.

Iveta: Áno, nedokázala som pokračovať len na priateľskej úrovni, preto som to radšej stopla.

Ako to pokračovalo?

Jozef: Život sa nám otočil a opäť sme si k sebe našli cestu. Povedali sme si, že to aspoň skúsime.

Iveta: A tak sme to skúšali asi štyri roky. (smiech)

Mali ste výdrž...

Jozef: Áno. Za ten čas sme sa niekoľko ráz rozišli a znovu dali dokopy.

Bola to však dobrá skúsenosť, pretože každý jeden rozchod nás niečo naučil a pomohol pochopiť, že niečo musíme zmeniť. A hoci bol náš vzťah akoby na hojdačke, stále nejak napredoval.

Čo nakoniec definitívne rozhodlo, že zostanete spolu?

Jozef: Boli sme z takéhoto fungovania už vyčerpaní. Ja som sa rozhodol odísť do zahraničia. Rok som strávil v komunite Cenacolo v Poľsku.

Pomohlo vám to utriediť si myšlienky?

Jozef: Myslím, že áno. V komunite o sebe veľa zistíte. V mojom prípade som možno mal strach z vecí, z ktorých som nemusel. Vďaka tejto skúsenosti som však už mohol Ivke rozumieť lepšie, keďže ona už predtým v komunite prežila dva roky. Vnikol som takto do jej sveta.

Takže ste sa vrátili z Poľska a opäť dali dokopy?

Jozef: Ešte lepšie, z komunity som sa vrátil v decembri a v máji som Ivku požiadal o ruku. (úsmev)

Vzali ste sa a prišlo prvé dieťaťko.

Iveta: Áno, naša Anna prišla na svet takmer do roka od našej svadby. Narodila sa nám predčasne v ôsmom mesiaci. Už po pôrode bolo na nej vidno, že je downík, a potom to potvrdilo aj genetické vyšetrenie.

Rátali ste s takým rizikom už predtým?

Iveta: Určite. Manželovi som od začiatku hovorila, že môj vek je rizikový a môže to priniesť rôzne komplikácie.

Napriek tomu ste sa rozhodli mať deti?

Iveta: Áno, boli sme rozhodnutí prijať život. Dokonca sme pred sobášom urobili rozhodnutie, že bez ohľadu na to, či budeme mať deti,

alebo nie, by sme si radi ešte adoptovali dieťaťko. Mali sme túžbu niekomu takýmto spôsobom darovať život.

Aké boli bezprostredné pocity potom, keď ste zistili, že vaša dcéra má Downov syndróm?

Jozef: Keď prišla Anička, prvé dva dni sme sa to snažili rozdávať. Pozerali sme sa na seba s otázkou, čo budeme robiť. Potom sme sa otvorene porozprávali a povedali si, že každý život je dar, takže ideme do toho.

A ako vyzerali vaše prvé dni po pôrode?

Iveta: Od začiatku sme mali s Aničkou problémy. Hrozila jej operácia srdca, takže bol tam taký prirodzený strach. Plus do toho mi ľudia v okolí, hoci viem, že to mysleli dobre, vyjadrovali ľútosť. Potom sa však stala jedna udalosť, ktorá vo mne niečo zlomila.

Aká?

Iveta: Mala som telefonát od jedného priateľa, kňaza, ktorého som poznala ešte z komunity. Nevedel, že som sa vydala a že som v pôrodnici. Keď sa ma opýtal, ako sa mám, povedala som mu, že som vydatá a že sa nám narodila Anička s Downovým syndrómom.

Neprežívame život v jednej chvíli, treba ho žiť krok po kroku. Treba žiť dnešok s tým, čo prinesie.

Inklúzia je potrebná nielen pre deti. V každej triede sa nájde dieťa, ktoré má nejaký problém.

Ako zareagoval?

Iveta: Na niekoľko sekúnd bolo na druhej strane telefónu ticho. A potom mi zrazu tento kňaz povedal: „Iveta, aký som šťastný, to je najkrajšia správa. Aké šťastie ťa postretlo, že si matkou dieťaťa s postihnutím. Veľmi ti to prajem.“ Asi päť minút mi takto kričal do telefónu (smiech) a vo mne sa zrazu prebudila obrovská radosť. Pamätám si, ako som si vtedy povedala, že konečne sa niekto teší so mnou.

Musela to byť vnútorná úľava...

Iveta: Určite, uvedomila som si, že všetky tie okolnosti aj ľudia (hoci s dobrým úmyslom) ma dovtedy deptali a nedovolili mi tešiť sa z tejto udalosti. Konečne však prišiel niekto, kto mi ukázal, že sa tešiť môžem.

Tiež som si v tom momente uvedomila silu komunity, ktorá v pravý čas podá pomocnú ruku. Od tej chvíle, vždy, keď som sa pozrela na Annu, ma naplnila neskutočná radosť.

Ako na túto vašu reakciu odpovedalo okolie? Nebolo to pre ľudí mäťúce?

Iveta: Bol to celkom problém. (smiech) Totiž vždy, keď niekto prišiel a my sme mu povedali o Anne, chcel nás poľutovať. My sme však ľudí pozývali k tomu, aby sa tešili s nami. Niektorí si mysleli, že je to len môj obranný mechanizmus, ako to prijať. V skutočnosti to však bola úprimná radosť a dodnes je.

Začal sa asi bežný život. Čo vás naďalej posilňovalo v každodennosti?

Iveta: Myslím, že to bolo uvedomenie si toho, že neprežívame život v jednej chvíli, ale že ho treba žiť krok po kroku. Vnímam, že mnohí rodičia, ktorým sa narodí dieťa s postihnutím, sa trápia myšlienkami o budúcnosti. Samozrejme, obavy sú na mieste, ale ak prežívame kaž-

dý deň v obavách, ani nežijeme a problémy sa tým aj tak nevyriešia.

Jozef: Navyše, ako som spomínal, veríme tomu, že život je dar a my sme tí, ktorí boli obdarovaní. To znamená, že dar treba prijať taký, aký je, a tešiť sa z neho.

Hovoríte o prístupe ľudí, ktorí mali potrebu vás skôr ľutovať. Kde podľa vás táto ľútosť pramení?

Iveta: Myslím si, že je za tým strach. Ľudia totiž majú tendenciu si veci zosobňovať. Boja sa, že oni by takú situáciu nevedeli v danej chvíli prijať a prenášajú tento strach v podobe súcitu na toho druhého.

Jozef: Ďalšia vec je tiež neskúsenosť. Ľudia napríklad o Downovom syndróme veľa nevedia.

Čo by ste chceli, aby vedeli?

Jozef: Tieto deti si napríklad vyžadujú veľa trpezlivosti. Človek sa pri nich musí vedieť vynájsť. Na druhej strane, keď sa naša Anička usmeje, roztopí všetky srdcia.

Iveta: Čo je napríklad príťažlivé na týchto deťoch, je tiež autenticnosť. Ony sa na nič nehrajú, lebo to nevedia. Nedávajú si masky ani v dobrom, ani v zlom. Je to niekedy náročné, lebo tým strhávajú masky aj nám dospelým. Ďalej majú tieto deti veľmi dobre rozvinutú emocionálnu inteligenciu. Vo všeobecnosti je to asi viac ako priemer bežnej populácie.

Aký prístup zvyknete zaregistrovať u ľudí, keď stretnú vaše dieťa?

Iveta: Veľa ráz je tam počiatočný odstup. Poviem však aj opačný príklad. Máme známych, ktorí žili istý čas v zahraničí a ich dcéra chodila do škôlky, kde polovica detí mala nejaké telesné alebo mentálne postihnutie. Pre toto dieťa je prirodzené, keď príde k Anne. Vidíme u nej úplne odlišný prístup, ktorý je veľmi prirodzený, lebo to pozná. Je to opak toho, keď je niečo nepoznané. Vtedy tam vzniká odstup. Samozrejme, naša

dcéra tento odstup vníma a to ju zraňuje a uzatvára.

Ako s dcérou pracujete, keď prežíva tento odstup a odmietnutie? Snažíte sa jej to nejak vysvetliť?

Iveta: Vysvetľovať sa to racionálne nedá a nedá sa ju pred tým ani uchrániť. My jej nechceme zametať cestičku a učiť ju životu v bubline. Skôr jej chceme posilňovať tie ramedná, učiť ju žiť a zvládať túto frustráciu na jej úrovni a dať jej pocit istoty, že sme pri nej.

Jednoducho sú to situácie, ktoré ona ešte bude zažívať. Možno o 50 rokov, keď v tom ako spoločnosť viac dozrieme a nebudeme nevedomky vytvárať bariéry, tak tie deti nebudú také zranené. No Anna sa toho asi ešte nedožije.

Čo by sa malo v našej spoločnosti zlepšiť, aby to Anne a ostatným podobným deťom uláhčilo život?

Jozef: Podľa mňa odpoveďou je čarovné slovo – inklúzia. Tá v našej spoločnosti chýba. Učíme sa tolerancii voči všelijakým skupinám a názorom a kozmopolitnej spoločnosti, ale mám pocit, že v tom celom sú ľudia s Downovým syndrómom na okraji. Ich sa totiž musí niekto zastať, oni sami to nevedia.

V dnešnej dobe je preferovaný ten, kto je najlepší, najmocnejší, najrýchlejší, naj... Spoločným cieľom by však malo byť, aby mal každý skúse-

nosť s človekom s hendikepom, a to už napríklad v škole či škôlke. Bolo by to pre nás prirodzené, vyrastali by sme s tým, že sú tu aj slabí jedinci.

Iveta: Jediná cesta, ktorú vidím, je začať vysvetľovať a učiť. Inklúzia je potrebná nielen pre deti s Downovým syndrómom. V každej triede sa nájde dieťa, ktoré má nejaký problém. Tu treba veľmi edukovať spoločnosť – vnímať, čo je za tým, a učiť tomu aj vlastné deti.

Vy máte okrem Anny aj Tomáška – syna, ktorého ste si adoptovali. Aký má vzťah so svojou staršou sestrou?

Jozef: Majú veľmi krásny vzťah, hoci je medzi nimi trojročný rozdiel. Keďže Anička je posunutá vo vývine, doteraz na tom boli mentálne rovnako. V poslednom čase však už Tomáško začal Aničku predbiehať.

Ako mu vysvetľujete, že Anna je iná?

Iveta: Zo začiatku sme mu túto vec nevysvetľovali. Najskôr sme mu totiž museli vysvetliť, že je adoptovaný. Dnes však o tom s Tomáškom potrebujeme rozprávať a pomaličky v konkrétnych situáciách mu to dávkovať a vysvetľovať. Pri tom všetkom vždy hľadáme spôsob, ako by sme ho nebrzdili a Annu príliš nezraňovali.

Jozef: Chceme, aby náš syn žil svoj vlastný život a nechceme na neho vyvíjať akékoľvek nároky smerom k Anne. Minule nám tiež niekto povedal, aké je dobré, že máme Tomáška, lebo sa postará o Aničku. Nie, Tomáš má mať svoj život a Anička svoj.

Takže neuvažujete nad tým, že by mal váš syn nejak pomáhať svojej sestre?

Iveta: Nie, nechceme, aby Tomáš vnímal, že je jeho povinnosť pomáhať Anne. Brala by som to ako vypočítavosť z našej strany. Ak to bude vnímať a cítiť a bude to jeho slobodné rozhodnutie, bude to určite bonus pre Aničku, ale určite nežijeme v takomto nastavení. My sme mu chceli darovať život a nech sa potom on sám slobodne rozhodne, ako ho bude chcieť prežiť.

Predstavujete si predsa len niekedy vašu budúcnosť?

Iveta: Snažím sa nežiť v predstavách. Nepredstavujem si ani život nás dvoch. Ten vekový rozdiel tam je a keby sme si dopredu predstavovali budúcnosť, asi by sme sa nikdy nevzali. Snažím sa žiť v prítomnosti a to naplno. Prirodzene prichádzajú aj obavy alebo otázky, ako budeme čo riešiť, ale deň má dosť svojich starostí.

Jedna vec, ktorú si však občas predstavujem, je, že raz si otvoríme vlastnú palacinkáreň, lebo Anička veľmi rada robí palacinky. (smiech)

Jozef: Naša budúcnosť je nádej, že nám tie palacinky neprihoria. (smiech)

Celý článok si môžete prečítať na nm.sk v rubrike Rodina.

Veronika Rendeková

Slovenský misionár v Japonsku: Vieru niekedy prežívame cez vonkajšie barličky, Boh ich však nepotrebuje

Misie a misijné diela sú odjakživa neodmysliteľnou súčasťou poslania Cirkvi. Medzi tými, ktorí sa rozhodli pre misijnú službu, nechýbajú ani mnohí Slováci – kňazi, rehoľníci, rehoľníčky, laici, lekári, učitelia, sociálni pracovníci či mnohí dobrovoľníci.

O jednej špeciálnej misijnej skúsenosti v krajine vychádzajúceho slnka sme mali možnosť porozprávať sa s verbistom a profesorom morálnej teológie na univerzite v Nagoyi Jakubom Rajčánim.

V Japonsku žijete už dvanásť rokov. Aké boli začiatky vašej misie?

Do Japonska som prišiel prvý raz na medzikultúrny pobyt v rámci mojej rehole, Spoločnosti Božieho Slova, ešte počas formácie, keď som mal 22 rokov.

Potom som tu skončil na štúdiách. Po troch rokoch som si povedal, že je to málo, a zostal som ďalšie štyri. Pred večnými sľubmi som si do žiadosti o misijné určenie napísal Japonsko ako jednu z krajín, kam by som rád šiel. Predstavení mi vyhovelí a poslali ma sem natrvalo.

Ako ste si zvykali na miestnu kultúru?

Na to, čo na japonskej kultúre vidno zvonka, som si zvykol pomerne jednoducho. Dôvodom je asi moja vrodená zvedavosť a tiež fakt, že my Európania máme paradoxne bližšie k Japoncom než ostatné ázijské krajiny.

Naše krajiny sú podobne rozvinuté ekonomicky aj sociálne a máme teda aj podobné problémy. V tomto zmysle som sa do myslenia

Japoncov dokázal vcítiť celkom rýchlo. Čím viac však človek preniká do jadra kultúry, tým je to zvykanie náročnejšie.

Čo máte na mysli?

V prípade Japoncov je to hlavne byrokracia a formalizmus, ako aj istá zošňurovanosť a lipnutie na pravidlách, s čím – úprimne povedané – niekedy dosť bojujem. Samozrejme, má to aj svoje výhody, ale niekedy to život skôr sťažuje, než uľahčuje.

Čo vám pomáha prekonávať tieto kultúrne rozdiely?

Predovšetkým vedomie, že ma tu chce Boh a že tu mám urobiť niečo, čo nikto iný za mňa možno neurobí. Nie v tom zmysle, že by som sa azda cítil nenahraditeľným, ale v tom, že Boh má pre každého z nás jedinečné poslanie.

Misie a misijné diela kdekoľvek vo svete sa odlišujú. Čím sa líši tá vaša, čo je na nej výnimočné?

Výnimočnosť misie v Japonsku spočíva asi v tom, že tu fungujeme predovšetkým na školách. Ak by sme totiž mali čakať na ľudí, že nám sami zaklopú na dvere alebo prídu do kostola len tak, asi by sme čakali celý život.

Prečo?

Dôvodom je podľa mňa to, že Japonsko je veľmi rozvinutá krajina. Nerieši nejaké veľké materiálne problémy, ak si odmyslíme fenomén vysokého počtu samovrážd. Mnohí ľudia asi necítia potrebu hľadať vyššie hodnoty. Takýto „boom“ tu síce bol, ale to bolo ešte po vojne.

Znamená to, že ako misionári sa skôr usilujete „pripravovať pôdu“?

Áno. Mohli by sme povedať, že tu v Japonsku sa Cirkev nachádza v štádiu ešte pred evanjelizáciou. Niekedy si to predstavujem ako z toho podobenstva o rozsievачovi.

Rozhadzujeme, kde sa len dá – aj do trnia, aj na kraj cesty –, a dúfame, že možno raz sa niečo ujme. (úsmev)

Vy sám ste vysokoškolský profesor, vyučujete morálnu teológiu i kresťanskú etiku. Ako to vyzerá v škole, kde pracujete?

Ten rozdiel v počtoch, koľko ľudí stretne v kostole a v škole, je obrovský. My sme napríklad taká menšia univerzita, ale máme okolo desaťtisíc študentov. Ja sám sa za rok stretnem v rôznych kurzoch aj so šesťsto študentmi.

To znie ako výborná príležitosť dostať sa do centra diania a ich života...

Znie, ale realita je, žiaľ, iná. Je tu totiž len málo možností, ako sa k mladým priblížiť mimo prednáškovej sály. Niečo také, ako UPCéčka, ktoré fungujú na Slovensku, tu ešte nestihli objaviť. (úsmev) Máme síce akési malé univerzitné centrum pre kresťanstvo a veci spojené s náboženstvom, ale je to o niečom inom.

Ak by človek čakal nejaké konkrétne výsledky vo forme konverzií a krstov, asi zostane frustrovaný. Tu si totiž treba všetko prekalkulovať do iných čísel a dimenzií.

Téma samovrážd je v Japonsku stále veľké tabu. Úlohu tu môže zohrávať aj istá mystifikácia smrti.

Ako sa k mladým potom snažíte priblížiť aspoň v malom?

Živšie farnosti si vedú zorganizovať stretká či tábory pre deti. Horšie to je s kostolmi vo vidieckych oblastiach, ktoré sa vyludňujú, pričom sa rodí tak či tak stále menej detí. Preto si myslím, že je oveľa väčšou prioritou pracovať s dospelými a povzbudzovať ich k výchove detí vo viere. Na školách nás stále zatiaľ len čaká úloha objaviť spôsoby, ako prítlačlivým spôsobom predstaviť vieru v Boha, najmä cez osobné vzťahy v menších skupinách.

Akí sú mladí japonskí študenti a študentky?

Mladí v Japonsku zvyknú byť trochu viac detinskí než Slováci. Dlhšie im trvá, kým dospeli. Dôkazom je možno aj to, že sa plnoletými stávajú až v dvadsiatke. Nemožno sa tomu veľmi čudovať. Už od malička sú veľmi vyťaženi a je na nich vyvíjaný veľký tlak, hlavne v škole.

Ak sa potom chcú dostať na dobrú školu, musia si to vybojovať. Keď sa už raz na nejakú univerzitu dostanú, konečne majú pocit, že nemusia nič robiť a nejakou zotrvačnosťou ju dokončia, pričom dobiehajú či užívajú si zvyšky detstva.

V Japonsku, ako ste už spomenuli, sú veľkým problémom samovraždy. Za minulý rok bolo evidovaných vyše 20-tisíc samovrážd. Aj keď je toto číslo nižšie ako za predchádzajúce roky, stále je to veľa. Je to podľa vás daň za systém, ktorý na jednotlivcov tlačí už od útleho detstva?

Myslím si, že do veľkej miery áno. A pokiaľ ide o samotné samovraždy, treba si uvedomiť, že tu v Japonsku je táto téma stále veľké tabu. Dokonca mnohé prípady, ktoré sú očividnou samovraždou, tu miestne bezpečnostné orgány ako také vôbec neevidujú.

Čím to je?

Podľa mňa tu zohráva istú úlohu aj mystifikácia smrti. Smrť je považovaná, ako v dávnych časoch samurajov, za niečo hrdinské a cool. Hoci dnes je všetkým úplne jasné, že v prípade samovraždy o žiadne hrdinstvo nejde. Je to jednoducho skrat a rezignácia.

Hovoríte, že dosah Cirkvi je veľmi obmedzený a to tak v kostoloch, ako aj na pomerne zaľudnených univerzitách. Čo by sa s tým dalo robiť?

Domnievam sa, že treba hľadať nové cesty. To je téma, ktorá sa v Cirkvi opakuje dlhodobo. To, čo fungovalo kedysi, už dnes nemusí fungovať a určite nemôžeme čakať, že príde nejaká katastrofa a ľudia sa opäť vrátia k duchovnu. To by bolo kruté.

Kde tie cesty vidíte?

Tu v Japonsku si to viem predstaviť napríklad v oblasti technológií, prítomnosťou na sociálnych sieťach, vytváraním diskusií v online priestore, prípadne tvorbou aplikácií. No keďže japonská spoločnosť je v mnohom konzervatívna a každá zmena trvá veľa, chce to veľkú charizmu vytvoriť niečo nové.

Ako by ste opísali prežívanie viery v Japonsku aspoň u tej malej skupiny veriacich?

Pravda je, že mnohí veriaci sú tu skôr tradičnými veriacimi a často ani nevedia, prečo veria. Alebo majú iné dôvody. Napríklad majú nejaké psychické problémy a v žiadnom inom spoločenstve sa neuchytiť. No nájdu sa tu aj horliví kresťania.

Istým paradoxom je, že počet veriacich sa napriek klesajúcej pôrodnosti či sekularizácii už desaťročia v Japonsku veľmi nemení.

O Japoncoch sa hovorí, že majú radi západné trendy. Je to podľa vás dôvod, prečo u nich liturgia

Naše ohlasovanie je veľmi decentné. Obrazne povedané, potichu a z diaľky šeptáme ľuďom.

nie je viac tradičná, ako napríklad v iných krajinách?

Určite áno. Japonci majú radi západné veci, aj kresťanstvo ako náboženstvo je tu považované za niečo západné – v dobrom i zlom. Určite tu v nedeľu nenájdete ľudí v kimone hrať v kostole na tradičných nástrojoch.

Ako sa na Katolícku cirkev pozerajú ľudia mimo nej?

Myslím si, že vo všeobecnosti tu majú ľudia dobrý obraz o Cirkvi. Je to dané aj tým, že naše školy majú dobré meno. Ak teda niekto môže poslať dieťa na lepšiu školu, pošle ju na kresťanskú. Necítiť tu teda nijaký odpor alebo prenasledovanie. Myslím, že to bude aj tou japonskou dušou.

V akom zmysle?

Japonci sú, pokiaľ ide o vyznávanie náboženstiev, veľmi tolerantní. Fenoménom, ktorému sa mnohí čudujú, je napríklad to, že keď sa robí sčítanie, tak je tu vždy viac veriach rôznych náboženstiev než samotného obyvateľstva. Prihlásia sa totiž k viacerým.

Spomínali ste, že vaša evanjelizácia je skôr preevanjelizáciou. Ako to vyzerá v praxi?

Povedal by som, že naše ohlasovanie je veľmi decentné. Obrazne povedané, potichu a z dialky šeptáme

ľudom. Kto má záujem vedieť viac, musí sa prísť opýtať. Veľa vecí sa robí akoby na kolene. Skúšame, čo funguje.

Jedným z príkladov sú napríklad sobášy, ktoré si v našich kostoloch môžu spraviť aj ľudia mimo Cirkvi. Nevysluhujú si, samozrejme, sviatosť, ale bežne sa počas sobáša hrá svadobný pochod, prečíta sa niečo z evanjelia, prípadne sa kňaz mladomanželom prihovorí.

Čo to znamená pre týchto ľudí a čo pre vás?

Cirkvi v Japonsku nezohrávajú rovnakú spoločenskú úlohu ako v iných krajinách, takže oni ten samotný obrad nepotrebujú z administratívneho hľadiska, keďže papiere si aj tak vybavujú na úrade. Skôr si chcú len vychutnať tú romantickú atmosféru. Pre Cirkev to však znamená jednu príležitosť navyše – aspoň raz v živote sa s týmito ľuďmi a ich rodinami stretnúť a dúfať, že to zanechá na nich aspoň nejaký vplyv.

To znie úplne ako pokus, nemáte niekedy pokušenie porovnávať takéto prežívanie s tým na Slovensku?

V Japonsku ani nie. Asi mi chýba nejaký gén alebo len podvedome cítim, že to nemá zmysel – miešať hrušky s jablkami. Skôr mám občas takú potrebu, keď som na dovolenke

na Slovensku. Predsa len čas strávený v Japonsku začína byť pre mňa postupne dlhším ako ten prežitý v reholi doma na Slovensku. Niekedy si teda poviem, že to, čo je doma problém, by sa v Japonsku už dávno veľmi elegantne vyriešilo.

Na čo narážate?

Napríklad na ľudské vzťahy. Slováci sú voči sebe často hrubí, nervózni a neraz idú do konfrontácie. Aj v Japonsku sú nahnevaní či podráždení ľudia, ale nedajú to druhým pocítiť. To je skôr konštruktívna kritika. Ak to niekde funguje inak, prečo by sme sa od iných nemohli v tomto priučiť?

Keď vás tak počúvam, musí to byť veľmi náročná misia. Ako sa vám darí v takejto realite vnímať Boha?

Keď som prišiel na začiatku, všetko bolo pre mňa, pravdaže, iné. Prežívanie sviatkov, celá atmosféra okolo. Tu často nezačujete zvonit' zvony, cirkevné sviatky nie sú štátnymi sviatkami, málokde nájdete dokonca zavesený kríž.

Časom som si však uvedomil, že toto všetko sú len vonkajšie barličky. Sme zvyknutí mať okolo seba viditeľné znaky, ale v konečnom dôsledku Boh nie je uzavretý vo svätostánku. Nie je odkázaný na naše štruktúry.

Ako mi Helenka otvorila srdce pre chudobných

Keď kráčam ulicami môjho mesta, stretávam žobrajúcich ľudí. Nie raz mi bolo ťažko čo i len prejsť okolo nich. Časom som sa odvážila dať im nejaké drobné alebo im kúpiť jedlo. V duchu som si hovorila, že to asi stačí, lebo viac im pomôcť neviem. Priznám sa, že ma slová pápeža Františka niekedy vyrušovali, keď hovoril: „Najspoločnejšími bankármi pre nás sú chudobní“ alebo „Chudobných netreba počítat, treba ich objat“. Nechápala som, čo to znamená...

Pred niekoľkými rokmi som si všimla ženu, asi šesťdesiatničku, ako každú nedeľu pri vchode do nášho kostola vyčkávala na skupinu detí z neďalekého detského domova. Dve deti, chlapec a dievča z tejto skupiny, sa s ňou vždy pred svätou omšou rozprávali. Poznala som vychovávateľku, ktorá ich sprevádzala do kostola. Pri jednom stretnutí s ňou som sa jej spýtala, kto sú tie deti a tá žena. Odpovedala, že to je ich matka. Deti sú umiestnené v detskom domove a ona je bezdomovkyňa. Zasiahlo ma to. Postupne som spoznávala pani Helenku, ktorá 16 rokov žila v neďalekom lese v chatrnom prístrešku s nevlastným bratom. Spolu s mojím manželom sme hľadali spôsob, ako im účinne pomáhať.

Na začiatku tohto roka nastala u Helenky zmena. Sama si našla bývanie v ubytovni, kde upratovala, a tak dostala strechu nad hlavou. O pár mesiacov sa nám podarilo Helenku zamestnať na trvalý pracovný úväzok v registrovanom sociálnom podniku, ktorý sídli v Komunitnom a podnikateľskom centre Francis and Friends v Košiciach. Registrovaný sociálny podnik Sewn bag s. r. o. zamestnáva znevýhodnených uchádzačov o prácu. Francis and Friends má za cieľ prinášať medzi ľudí ekonomickú a sociálnu kultúru, založenú na princípoch bratstva, solidarity a kultúre dávania. Spustila sa špirála: Helenka mala veľké finančné dlhy na zdravotnom a sociálnom poistení, čelila rôznym exekúciám. Potrebovali sme právne poradenstvo.

Odborníkov a veľmi ochotných ľudí sme našli v poradenskom centre Nadácie DEDO v Košiciach. Podali sme žiadosť o osobný bankrot a následne bol vyhlásený proces oddĺženia – konkurz.

Keď k nám raz Helenka prišla, všimla som si, že niečo s ňou nie je v poriadku. Na moju otázku len vyhábovo odpovedala, že ma nechce zaťažovať, ale že sa cíti zle. Spravila som jej antigénový test na Covid-19 a na prekvapenie nás obidvoch bol jasne pozitívny. Helenka aj ja sme išli do karantény. Pre jej zamestnávateľa sme potrebovali potvrdenie od ošetrojúceho lekára, že je práceneschopná, a hlavne sme potrebovali predpísať lieky. U lekára nebola takmer 20 rokov, nemala svojho ošetrojúceho lekára. Po niekoľkých neúspešných telefonátoch som sa opäť obrátila na poradenské centrum Nadácie DEDO. Opäť prišla rýchla odpoveď: volajte pani doktorke Polákovéj, tá vám určite pomôže. „Ako vám pomôžem?“ ozval sa v telefóne pokojný hlas pani doktorky. Po niekoľkých úvodných vetách pani doktorka všetko pochopila, vystavila PN-ku a predpísala antibiotiká. „Uvidíme sa o 10 dní po skončení karantény,“ povedala milo. Vyhĺkli mi slzy do očí a so zovretým hlasom som jej ďakovala. Začala som premýšľať, kto Helenke vyberie a donesie lieky. Spomenula som si na priateľku, ktorá býva v rovnakej mestskej časti ako Helenka. Bez zaváhania a ochotne prisľúbila, že ich vyberie a odnesie na ubytovňu. „Nemám jej kúpiť aj nejaké potraviny?“ opýtala sa ma popritom. Vydýchla som si a ďakovala som za všetkých tých anjelov, ktorí mi pomáhali vyriešiť túto neľahkú situáciu.

Helenka je už zdravá, chodí do práce, má svoju ošetrojúcu lekárku a nikdy nezabudne za všetko ďakovať. A ja ďakujem jej, že mi otvorila srdce pre chudobných.

Dáša Fedorková

Naša pani kuchárka

Pracujem ako riaditeľ v Zariadení pre seniorov Harmónia v Prešove-Cemjate. Poskytujeme sociálne služby pre 122 klientov. Pracuje u nás 82 zamestnancov.

Jana je vydatá, má dve deti (14 a 16 rokov). Pochádza z Ukrajiny, zo Storožnice, zo slovenskej farnosti, kde pôsobí otec Anton Konečný. Pracuje u nás druhý rok.

Jej príchod na Slovensko bol dosť zložitý, ale vďaka Bohu sa podaril. Mal som na ňu dobré referencie a veľmi som sa tešil, že má záujem u nás pracovať. Išlo o miesto, ktoré sa uvoľnilo po kuchárovi, ktorý sa viac staral o obchod s motorkami ako o varenie. Keď bola na predaj nejaká dob-

rá motorka, veľa ráz iba oznámil, že do práce nepríde, lebo mu je zle, alebo že je odcestovaný. Väčšinou to robil neskoro večer alebo až ráno. Tým nás všetkých dostával do riadneho stresu a problémov, lebo bolo potrebné narychlo zháňať za neho náhradu. Jeho nezodpovednosť prinášala množstvo problémov tak klientom, ako aj kolektívu v kuchyni. Jana mi dávala istotu, že takéto problémy sa nebudú opakovať.

Keď som zvládol všetky peripetie s výberovým konaním a administratívou, mohla prísť a požiadať o víza. Dohodli sme sa, že ju počkám v Prešove pri autobusovej stanici. Nedočkavo som čakal, z ktorej strany príde nejaká staršia

pani (veď som mal avízo, že je matka dvoch starších detí). Na moje prekvapenie to bola mladá žena. Keď sme sa zvitáli, zaviezol som ju na príslušné úrady a dohodli sme ďalší postup. Po viac ako dvoch mesiacoch vybavovania, písania a dokladania rôznych potvrdení konečne nastúpila do práce. Moje očakávania naplnila na sto percent: zodpovedná a pracovitá. Môžem sa na ňu kedykoľvek a v čomkoľvek spoľahnúť. Vždy si dokáže splniť svoje povinnosti.

Keď som si už zvykol, že s ňou nemusím riešiť žiadne problémy, prišla nečakaná skúška. Janka bola cez víkend na Ukrajinu na pohrebe svojho otca. Po návrate nastúpila späť do práce, no o pár dní som sa dozvedel zlú správu: „Pán riaditeľ, vaša Janka je asi covid pozitívna.“ Janka mala teplotu 38 °C, aj keď bola dvakrát očkovaná. Overili sme to AG testom a ten to potvrdil.

Tak ako v každom kolektíve aj v našom sú osoby, ktoré dokážu kaziť atmosféru. Aj u nás chodili niektorí zamestnanci po oddeleniach a nahlas poukazovali, že Ukrajinka

doniesla z Užhorodu covid. Musel som konať rýchlo, pretože Janka medzi zmenami prespáva v našom zariadení. Volal som manželke, že ju bude asi potrebné presťahovať do karantény do nášho rodičovského domčeka, ktorý je momentálne prázdny. Manželka je bývalá zdravotná sestra. Vyhodnotila situáciu, že u nás to nie je možné, pretože náš zať je po ťažkej operácii a vnučky by určite išli skontrolovať návštevu. Obrátila sa na ľudí z komunity. V priebehu niekoľkých minút sa Božím riadením našlo miesto v byte, ktorý bol v tom čase prázdny, lebo jeho majiteľka pracuje ako opatrovatelka v Rakúsku. A tak som našu pacientku odviezol tam. Po desiatich dňoch sa vrátila do práce. Majiteľka bytu bola po návrate na Slovensko milo prekvapená, že ani nebolo poznať, že tam istý čas bývala iná osoba. Tak sa nám spoločnými silami podarilo zvládnuť skúšku, ktorá na nás doľahla v už aj tak dosť ťažkej situácii súčasnej pandémie.

Dušan Demčák

Nálepka na aute ako most k zmiereniu

Šla som so svojím päťročným synom Benjamínom na logopédiu. Je to v blízkosti Starej nemocnice v Košiciach, kde na široko-ďaleko neviete nájsť miesto na parkovanie. Logopedička je v centre s viacerými ambulanciami, ale vyhradené parkovisko to centrum nemá. Nemala som kde zaparkovať, len na jednom, jedinom voľnom mieste, na súkromnom parkovisku istej firmy. Vedela som, že to nie je správne, no na hocijakom inom mieste by som blokovala už aj tak úzke a jednosmerné uličky.

Po 45 minútach som sa s Benikom vrátila k autu. Na okne som si našla nalepený odkaz: Súkromný pozemok, neparkovať. Začala som tú nálepku odlepovať a zistila som, že to nepôjde tak ľahko. Rozpadala sa na maličké kúsočky. „Toto mi bude trvať minimálne pol hodinu,“ povzdychla som si.

Ako som ju odstraňovala, prechádzali cezo mňa emócie. Navádzali ma k ospravedlneniu. Nemala som to spraviť, ale nemala som východisko. V práve sú oni, ja som sa zase cítila nepochopená „systémom“. A vnímala som, že sme v dobe, keď si každý obhajuje to svoje. Silným a hnevliwym spôsobom rozdeľujeme jedných od druhých a rozdeľujeme tak aj spoločnosť. Cítila som silnú potrebu „postaviť most“ medzi mnou a firmou, ktorej som obsadila miesto. Nemalo význam si niečo svoje obhajovať.

Medzitým niekto prišiel a nahnevane mi dal najavo, že bol nútený dať mi tam tú nálepku. Ostala som pokojná. On vtom zbadal Benika v aute a povedal: „Ach, ale vy ste s dieťaťom?“ A vyčítal mi, prečo som sa nešla spýtať na recepciu. Nevedela som, kto to je, ale úprimne som sa mu poďakovala za radu. Týmto mi vlastne navrhol, ako spraviť most medzi mnou a firmou – tak ako som túžila. Keď som dočistila okno, prišla som s Benikom na recepciu firmy. Úprimne som sa im ospravedlnila s tým, že si to určite zapamätám, lebo čistenie okna mi trvalo rovnako dlho ako pobyt u logopedičky. Recepcnej to bolo ľúto, chápala nás a bola rada, že nás mohla nakrátko prijať. Vtedy z kancelárie vyšiel ten istý pán, ktorého sme stretli vonku. Bol to šéf tej firmy. Celý náš rozhovor s recepciou si vypočul z kancelárie. „Chcem sa vám ospravedlniť aj ja, lebo keby som bol tušil, že mám pred sebou takúto mamičku s dieťaťom, nenalepil by som vám tú nepríjemnú nálepku. Mrzí to aj mňa,“ povedal. Ja som v tej chvíli pocítila „spojenie mosta“ a viac pomyselného rozdelenia nebolo. „Vždy prídte k nám zaparkovať, len predtým sa zastavte na recepcii,“ rozlúčil sa s nami šéf firmy.

Mária Čalfová

Máte aj vy podobný príbeh zo života? Podel'te sa!

Svoje svedectvá nám môžete poslať na emailovú adresu casopis@nm.sk. Radi ich uverejníme.

Martina Baumann

Deti môžeme od malička viesť k správnym návykom pri ochrane životného prostredia

Vysvetlíť tým najmenším, čo môže ublížiť prírode okolo nás, môže byť občas výzva. Prečo nerozhadzovať odpadky po zemi, prečo je dôležité získať ekologické návyky a prečo sa vôbec o našu Zem starať? Tieto a mnohé ďalšie otázky im môžeme zodpovedať. Pomocnú ruku nám podá nová knižná publikácia, ktorá práve vyšla aj na Slovensku. Deti vtahuje do deja, robí ich aktívnymi a dáva im možnosť spoločne s dospelými riešiť otázky zlého stavu klímy a spoločne sa učiť ohľaduplnému správaniu.

Kolko času venujeme rôznym činnostiam bez toho, aby sme si uvedomili ich dosah na životné prostredie. A práve naše činnosti, všetko, čo robíme, veľmi citlivo vnímajú deti.

O životnom prostredí a stave našej planéty sa v uplynulom období hovorilo pomerne často. Na zlý stav našej planéty upozorňuje aj pápež František v mnohých svojich prejavoch. Témy sa začínajú viac venovať i ľudia z verejného života, známe osobnosti a problematika sa čoraz častejšie dostáva na pretras medzi dospelými. A rovnako sa tejto téme pravidelne venujeme aj my v našich článkoch. Zamysleli ste sa však niekedy nad tým, ako túto tému vnímajú deti? A či vôbec?

Kolko času venujeme rôznym činnostiam bez toho, aby sme si uvedomili ich dosah na životné prostredie. A práve naše činnosti, všetko, čo robíme, veľmi citlivo vnímajú deti. Sme ich učiteľmi a mentormi. Môžeme im ukázať, že starostlivosť o našu planétu by sme mali mať stále na zreteli. Vhodnou pomôckou pri tom môže byť knižná novinka *Mne na tom záleží!*. Publikácia je príručkou pre dievčatá a chlapcov predškolského a školského veku, ktorým záleží na životnom prostredí. Kniha ponúka jednoduchý spôsob, ako získať nové vedomosti, ekologický prístup a tiež masku, ktorú si deti môžu nasadiť, ak sa budú správať ako praví hrdinovia zachraňujúci životné prostredie.

Environmentálna výchova ako súčasť vzdelávania

Pýtate sa, prečo je dôležité budovať vzťah k životnému prostrediu už u detí? „Pretože je to so životným prostredím veľmi zlé, a keď sa s tým nič nespraví, neprežijú ľudia, nie príroda. Environmentálna výchova by mala byť súčasťou všetkých predmetov, všetkých stupňov vzdelávania a všetkých typov škôl. A čím skôr sa ňou začneme zaoberať, tým väčšia je šanca, že žiak si osvojí aktívny vzťah k životnému prostrediu. Obávam sa však, že vo svete dospelých je plno zlých vzorov, ktoré môžu aj environmentálne gramotné dieťa ovplyvniť a odsunúť jeho ekologické zmysľanie v prospech kapitálu, konzumu či vlastného pohodlia. A to sa veľmi ťažko ovplyvňuje z pozície pedagógov,“ tvrdí pedagóg a odborník na školstvo Ján Papuga.

A čo hovorí prax? Poznáme možno viac teóriu ako kedysi, prejaví sa aj v skutočnom živote? Vedú rodičia deti k tomu, aby mali zodpovedný prístup k životnému prostrediu?

„Ťažko sa nám zisťuje takáto informácia. Ponáhľame sa s predpísaným učivom, musíme ho so žiakmi opakovať, v súčasnosti je vyučovanie narúšané koronakrízou, preto je zložité budovať u žiakov systematickú, pravidelnú a intenzívnu envi-

ronmentálnu výchovu a diskutovať s nimi o ochrane prírody. Veľká časť detí vie o problémoch životného prostredia, vie, ako ich riešiť, no ako som už naznačil, v prospech rôznych záujmov a zlých vzorov konajú v praxi inak. Niekedy sa nájdu aj uvedomelejší rodičia, najmä vo veľkých mestách, ktorí vedú deti k ekológii (triedenie, odpadky do koša, druhotné využitie materiálov). Ak by som to porovnal s mojou generáciou, záujem o životné prostredie a poznatky o ňom sú na vyššej úrovni. Problémom však je, že všetky snahy neraz zostávajú v teoretickej rovine,“ vysvetľuje Ján Papuga.

Katastrofálny stav planéty je, žiaľ, realita

V poslednom období prišla s alarmujúcimi informáciami napríklad správa o klíme, ktorá opisuje katastrofálny stav planéty. „To najhoršie ešte len príde a ovplyvní život našich detí a vnúčať oveľa viac než ten náš,“ píše sa v správe o klíme z dielne vedeckej organizácie IPCC, ktorá pôsobí pri OSN. Klimatické zmeny najbližšie desaťročia podľa odborníkov zásadne pretvoria život na Zemi.

Pandémia zas spomalila život a ekonomiku, nie však ničenie daž-

ďových pralesov. Tie dnes čelia obrovskému problému a vedci varujú pred tým, že prideme o ich nenahraditeľné výhody. Lesy pokrývajú približne 31 percent povrchu Zeme, no predtým, ako naše územie osídlil človek, ho pokrývalo až 95 percent lesov. Navyše ďalším varovným prstom je fakt, že dažďové pralesy majú schopnosť pohlcovať skleníkové plyny. O túto vzácnu vlastnosť, zdá sa, prichádzajú.

Tieto informácie môžeme sprostredkovať tým najmenším inou formou. Môžeme sa s nimi rozprávať, vysvetliť im príklady „správneho“ a „nesprávneho“ správania voči životnému prostrediu, vysvetliť im, čo znamená ekológia a prečo by sme mali dbať o čo najlepší stav našej planéty.

Hrdina, ktorý chráni životné prostredie

V knihe sa deti veľmi hravým a jednoduchým spôsobom dozvedia všetko, čo na začiatok potrebujú. Nové poznatky dopĺňajú zaujímavé ilustrácie. Deti môžu pomocou knihy zistiť, akým správaním rešpektujú životné prostredie a kedy ho, naopak, nechránia. Môžu veľmi jednoducho porovnať ekologické návyky so škodlivými. „Nos masku a získaj

titul hrdinu, ktorý chráni životné prostredie,“ píše sa v úvode knihy.

„Po pikniku na pláži Laura za sebou nechala na zemi odpadky a plasty. Anna ich zas pozbierala a vyhodila,“ opisuje reálne situácie kniha z pera talianskej autorky Silvie Roncaglioovej. Deti v jednotlivých situáciách zaujmú rôzne postoje a rozhodnú sa, ako budú konať.

Knihá chce upozorniť na generácie, ktoré obývali planétu pred nami a ktoré žili vo veľkom omyle, keď si mysleli, že Zem má nevyčerpatelné zdroje. A tak ju ľudia zničili. „Naša planéta je dnes chorá, má vysokú teplotu a hrozí jej, že nebude mať dostatok času na zotavenie, aby bola opäť krásna a zdravá ako kedysi. Najväčším problémom je však to, že ľudia sa naučili nesprávne využívať Zem a svoje zlovyky často nedokážu zmeniť. A práve tu zasiahnu naši superhrdinovia, ktorí musia hrdinsky bojovať, aby naučili dospelých rešpektovať životné prostredie.“

Farebná publikácia má upozorniť, aká dôležitá je dnes úloha detí a mladých v tejto problematike. Aby niekto mohol byť hrdinom, ktorý chráni životné prostredie, musí mať predovšetkým čisté srdce. A to mladým nechýba.

Lenka Mocáková

Začať od seba...

Som učiteľka 1. stupňa na základnej škole v Humennom, kde sa usilujeme už niekoľko rokov zapájať do rôznych ekologických projektov a aktivít. Zaujímať sa o problémy, ktoré súvisia so životným prostredím, klímou a ekológiou, a hľadáme tie správne formy, ktoré budú účinné pri sprevádzaní detí a mládeže. Uvedomujeme si dôležitosť, aby už aj malé deti rozumeli problémom, ktorým čelí naša planéta.

„Je tu nádej. Všetci môžeme spolupracovať, každý s vlastnou kultúrou a skúsenosťou, každý s vlastnými iniciatívami a schopnosťami, aby sa naša matka Zem vrátila k svojej pôvodnej kráse a aby stvorenie opäť žiarilo podľa Božieho plánu,“ hovorí pápež František.

Povzbudení aj jeho encyklikou *Laudato si'* sme pre deti na našej škole s ešte väčším nasadením spustili vzdelávací program ochrany našej planéty, ktorá je domovom nás všetkých.

Kniha *Mne na tom záleží* z vydavateľstva Nové mesto ma zaujala svojou jednoduchosťou a konkrétnymi návodmi, ako začať od najmenších s touto environmentálnou výchovou. Stala sa inšpiráciou pre mňa a pre mojich prváčikov, ktorí ako malí „superhrdinovia“ – zele-

náči so zelenými maskami – začali hneď realizovať ponúknutú prvú aktivitu: zber odpadkov na blízkom ihrisku.

Ihrisko sme navštevovali počas telesnej výchovy a nemohli sme si nevšimnúť, ako sa v kútoch povalujú plastové fľaše, potravinové obaly a rôzne druhy papiera. Reakcie detí boli rôzne: kto to tu nechal, prečo to neodpracú, je to škaredé, nech to prídu upratať... Nakoniec padlo jasné spoločné rozhodnutie, že to nemôžeme nechať tak.

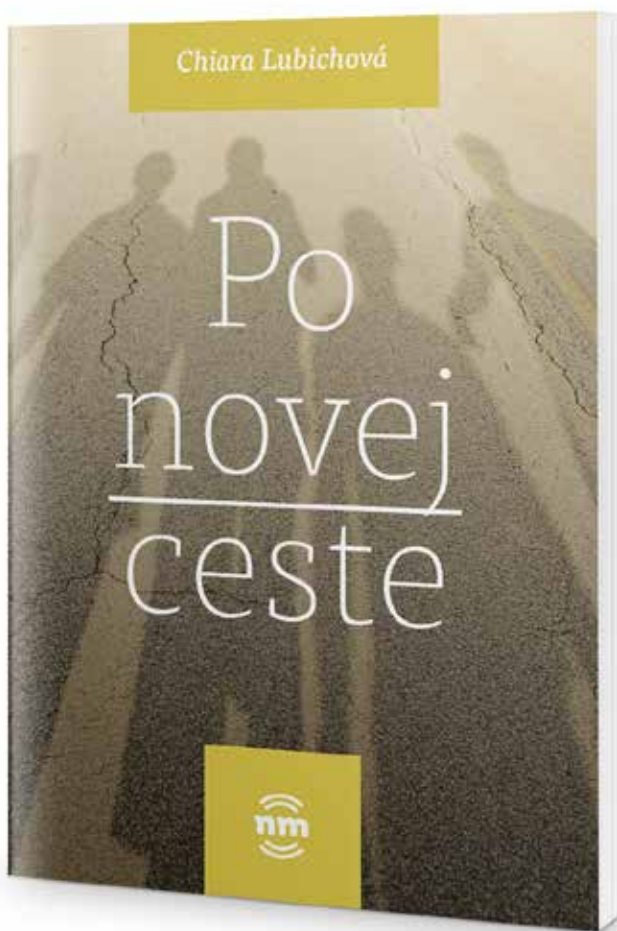
Na ďalšiu hodinu sme priniesli rukavice a vrecia na odpadky. Už sme ich vedeli správne roztriediť, keďže tomu predchádzali zaujímavé hodiny o triedení odpadu a jeho recyklácii. Táto téma prirodzene prešla do rozhovoru aj o zbytočnom nakupovaní potravín, oblečenia, hračiek či iného spotrebného tovaru, ktorý sa množí v našich odpadkových košoch.

Pocit z uprataného ihriska bol úžasný. Deti sa s ním chceli podeliť aj s ďalšími kamarátmi a hlavne urobiť všetko pre to, aby takýchto miest plných odpadkov už viac nebolo. Boli šťastné, keď o túto našu malú aktivitu prejavila záujem aj miestna televízia. Vďaka tomu sa k našej výzve mohli pridať aj ďalší „superhrdinovia“.

Uvedomujeme si dôležitosť, aby už aj malé deti rozumeli problémom, ktorým čelí naša planéta.

Kráčajme spoločne Po novej ceste

Iba láska, ktorá považuje všetkých mužov a ženy predovšetkým za deti toho istého Otca, a preto hodných tej istej lásky, môže ponúknuť novú vitálnu energiu modernej kultúry, ktorá sa ocitla v slepej uličke.

Podľa spirituality jednoty cesta, ktorou sa kráča k Bohu, nevyhnutne prechádza „cez brata“. K Bohu sa ide spolu s človekom, spolu s bratmi, dokonca prostredníctvom človeka. Tento výnimočný objav Chiary Lubichovej je za osobnou skúsenosťou každého, kto sa rozhodne žiť pre jednotu a prispievať tak k uskutočneniu Ježišovho testamentu.

www.obchod.nm.sk

Všetky knihy si môžete objednať aj telefonicky na čísle 0951 273 323.

Vydali sme tretí diel série *Láske sa treba učiť*

Knihy je venovaná chlapcom a dievčatám vo veku od dvanástich rokov. Pozýva ich na cestu objavovania emócií, vzťahov a sexuality. V podobe komiksu im vyrozpráva príbeh Anny a Mateja, ktorí prežívajú svoje prvé zaľúbenie. Spolu s predchádzajúcimi dvoma dielmi *Láske sa treba učiť* prináša kniha výchovný pohľad na vzťahy, čím dáva vyznieť ich krásu. Lebo človek je realizovaný a šťastný len vtedy, ak prežíva autentické vzťahy.

30 €

Výhodný balíček 3 kníh:

Pripravili sme pre vás balíček celej série kníh *Láske sa treba učiť* za akciovú cenu.